KOMISJONI OTSUS (EL) 2020/1814,

28. juuni 2019,

riigiabi SA.33846 – (2015/C) (ex 2014/NN) (ex 2011/CP) kohta, mida Soome andis äriühingule Helsingin Bussiliikenne Oy

(teatavaks tehtud numbri C(2019) 3152 all)

(Ainult soome- ja rootsikeelne tekst on autentsed)

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 108 lõike 2 esimest lõiku,

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna lepingut, eriti selle artikli 62 lõike 1 punkti a,

võttes arvesse otsust, millega komisjon algatas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõikes 2 sätestatud menetluse ([1]),

olles kutsunud huvitatud isikuid üles esitama märkusi vastavalt eespool nimetatud sätetele ([2]) ja võttes nende märkusi arvesse

ning arvestades järgmist:

1. MENETLUS

(1) 31. oktoobril 2011 esitasid Nobina Sverige AB ja Nobina Finland Oy komisjonile kaebuse, milles väitsid, et Soome andis ebaseaduslikku abi ettevõtjale Helsingin Bussiliikenne Oy (edaspidi „HelB“). 15. novembril 2011 liitus kaebusega Nobina Sverige AB ja Nobina Finland Oy emaettevõtja Nobina AB. Edaspidi nimetatakse äriühinguid Nobina Sverige AB, Nobina Finland Oy ja Nobina AB koos kaebuse esitajateks. Kaebuse esitajad saatsid lisateavet 12. detsembril 2011, 27. veebruaril 2012, 4. aprillil 2012, 21. juunil 2012 ja 4. septembril 2012.

(2) Kaebus edastati koos komisjoni teabenõudega (inglise keeles) Soomele märkuste esitamiseks 22. novembril 2011. Kaebuse soomekeelne tõlge saadeti Soomele 1. veebruaril 2012. Soome esitas oma märkused koos lisateabega 28. veebruari 2012. aasta kirjaga.

(3) Soome märkused kaebuse kohta edastati kaebuse esitajatele 31. mai 2012. aasta kirjaga. Kaebuse esitajad edastasid oma tähelepanekud 27. juulil 2012. Soome andis lisateavet 28. septembril 2012.

(4) 31. oktoobri 2012. aasta kirjaga edastas komisjon Soomele kaebuse esitajatelt 27. juulil 2012 saadud tähelepanekud ja küsis lisateavet. Soome esitas nõutud teabe 3. jaanuaril 2013 ning 7. ja 12. veebruaril 2013. Peale selle esitas Soome lisateavet 16. mai 2013. aasta e-kirjaga.

(5) 17. mail 2013 toimus kohtumine Soome ametiasutustega ning pärast seda küsis komisjon lisateavet 24. mai 2013. aasta e-kirjaga. Soome esitas nõutud lisateabe 31. mail 2013 ning 3., 7. ja 10. juunil 2013.

(6) Komisjon küsis lisateavet 24. oktoobri 2013. aasta e-kirjaga ja 6. novembri 2013. aasta kirjaga, millele Soome vastas vastavalt 8. novembril 2013 ja 31. jaanuaril 2014.

([1]) Komisjoni 16. jaanuari 2015. aasta otsus C (2015) 80 final (ELT C 116, 10.4.2015, lk 22).
([2]) Vt joonealune märkus 1.

(7) Samuti küsis komisjon lisateavet 27. veebruari 2014 ja 3. aprilli 2014. aasta e-kirjadega, millele Soome vastas vastavalt 5. märtsi 2014 ja 11. aprilli 2014. aasta e-kirjadega.

(8) Komisjoni talitused kohtusid kaebuse esitajate ja nende esindajatega 29. jaanuaril 2014 ja 14. oktoobril 2014.

(9) 16. jaanuari 2015. aasta kirjaga teatas komisjon Soomele, et on otsustanud väidetava abi suhtes algatada Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikli 108 lõikes 2 sätestatud menetluse (edaspidi „menetluse algatamise otsus“).

(10) Menetluse algatamise otsus avaldati *Euroopa Liidu Teatajas* ([3]). Komisjon kutsus huvitatud isikuid üles esitama märkusi menetluse algatamise otsuses käsitletud meetmete kohta.

(11) Soome esitas märkused menetluse algatamise otsuse kohta 18. märtsil 2015, 18. juunil 2015 ja 6. novembril 2015.

(12) 8. mail 2015 laekusid komisjonile kaebuse esitajatelt märkused, mille komisjon edastas 20. mail 2015 Soomele, andes neile võimaluse vastata. Soome vastas kaebuse esitajate märkustele 12. augusti 2015 ja 10. septembri 2015. aasta kirjadega.

(13) Komisjon küsis Soomelt lisateavet 27. mail 2016, 15. septembril 2016, 13. oktoobril 2016 ja 21. detsembril 2016. Soome vastas 23. juunil 2016, 2. septembril 2016, 24. oktoobril 2016, 26. oktoobril 2016, 8. detsembril 2016 ja 13. jaanuaril 2017.

(14) 16. veebruaril 2017 kohtus komisjon kaebuse esitajate ja nende esindajatega.

(15) Komisjon küsis Soomelt lisateavet 31. oktoobril 2017 ja 21. detsembril 2017. Soome vastas 9. novembril 2017 ja 16. veebruaril 2018.

(16) 19. märtsil 2018 kohtus komisjon Soome ametiasutustega. Soome esitas täiendavad märkused 10. aprillil 2018.

2. **TAUST**

2.1. **Kaebuse esitajad**

(17) Nobina AB on Põhjamaade suurim avalikke bussiveoteenuseid osutav äriühing ja üks kümnest suurimast avalikku transporditeenust osutavast ettevõtjast Euroopas, tegutsedes piirkondliku ja piirkondadevahelise transpordi segmentides. 2015/2016. aastal kuulus Nobina AB-le Põhjamaade piirkondliku transpordi segmendist 16 % (arvutatuna busside arvu alusel). Samal perioodil oli äriühingu transporditud reisijate arv 377 miljonit. 2015/2016. aastal oli Nobina AB puhaskasum ligikaudu 4 miljonit Rootsi krooni (ligikaudu 0,4 miljonit eurot).

(18) Nobina AB peamine turg on Rootsi, kus tegutsetakse äriühingu Nobina Sverige AB kaudu. 2015/2016. aastal moodustas Nobina AB Rootsis teenitud käive ligikaudu 71 % selle kogukäibest ja tema turuosa oli Rootsis 30 % (hinnatuna busside arvu alusel). Nobina AB käive Soomes, kus tegutsetakse Nobina Finland Oy kaudu, moodustas ligikaudu 11 % selle kogukäibest ja tema turuosa oli Soomes 19,1 % (hinnatuna teenuste väärtuse alusel).

2.2. **Abisaaja**

(19) HelB asutati 1. jaanuaril 2005, mil Helsingi linna (edaspidi „linn“) omandisse kuuluv transpordiettevõtja Suomen Turistiauto Oy (edaspidi „STA“) omandas linna eraldiseisva äriüksuse HKL Bussiliikenne varad ja kohustused; seejärel nimetati STA ümber HelB-ks. HelB käitas bussiliine Helsingi piirkonnas ning osutas tšarterveo- ja bussirenditeenuseid. Menetlemise algatamise otsuse avaldamise ajal kuulus HelB sõidukiparki ligikaudu 380 bussi.

(20) HKL Bussiliikenne asutati 1995. aastal Helsingi linnatranspordi ameti võrsefirmana. Tabelis 1 on esitatud peamised arvandmed, mis kajastavad HKL Bussiliikenne finantsolukorda enne, kui STA selle omandas.

([3]) Vt joonealune märkus 1.

Tabel 1

HKL Bussiliikenne peamised arvandmed (tuhandetes eurodes)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Netokäive	49 490	49 612	51 936	53 759	58 129	62 863
Tegevuskasum	1 724	512	–917	–1 095	–35	447
Tulemus enne assigneeringuid ja maksude mahaarvamist	–374	–1 533	–3 036	–3 144	–1 738	–1 086

Allikas: HKL Bussiliikenne finantsaruanded.

(21) STA oli linna omandisse kuuluv osaühing, mille tegevusala oli transporditeenuste osutamine. Tabelis 2 on esitatud peamised arvandmed, mis kajastavad STA finantsolukorda enne HKL Bussiliikenne omandamist ja nimemuudatust (HelB-ks).

Tabel 2

STA peamised arvandmed (tuhandetes eurodes)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Netokäive	29 460	32 187	34 069	29 921	29 511	25 674
Tegevuskasum	–777	-624	–1 139	–2 334	–2 892	–2 546
Tulemus enne assigneeringuid ja maksude mahaarvamist	–1 109	–1 085	–1 638	–2 366	–3 220	–2 833

Allikas: STA finantsaruanded.

(22) 2015. aasta detsembrini oli HelB täielikult linna omanduses. Tabelis 3 on esitatud peamised arvandmed seoses HelB finantsolukorraga ajavahemikul 2005–2014.

Tabel 3

HelB peamised arvandmed (tuhandetes eurodes)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Netokäive	85 134	88 169	90 194	91 913	98 164	93 641	91 506	99 407	89 943	80 696
Tegevuskasum	–2 214	–1 590	–2 399	–8 470	–4 319	–3 621	–6 136	–1 941	–1 511	–4 498
Tulemus enne assigneeringuid ja maksude mahaarvamist	–2 842	–2 321	–2 231	–7 505	–3 768	–3 308	–6 123	–1 845	111	–7 031

Allikas: HelB finantsaruanded.

(23) 14. detsembril 2015 müüdi HelB ([4]) erasektori bussiettevõtjale Viikin Linja Oy (edaspidi „ostja“); Viikin Linja Oy on kaebuse esitajate konkurent ning Soome suurim bussiettevõtja, kes kuulub Koiviston Auto kontserni (edaspidi „KAG“). 2016. aastal oli KAGi hinnanguline turuosa Soomes 21,9 % (hinnatuna teenuste väärtuse alusel) ning puhaskasum 3,8 miljonit eurot.

([4]) Tehingut kirjeldatakse põhjendustes 45–49.

2.3. **Helsingi piirkonna kohaliku transpordi turg**

(24) Esimene kohaliku bussitranspordi teenuste pakkumismenetlus korraldati Helsingis 1998. aastal ([5]). Avaliku transporditeenuse planeerimise ja teenuste ostmise eest vastutab Helsingi linnastus (sealhulgas Helsingi linnas) Helsingi linnatranspordi amet.

(25) HelB kõrval tegutseb Helsingi piirkonnas veel mitu äriühingut, eesotsas Nobina Finland Oy ja Veolia Transport Finland Oy-ga. Alljärgnevas tabelis on esitatud Helsingi-sisese (kohaliku) transpordi turul tegutsevate bussiveoettevõtjate hinnangulised protsentuaalsed turuosad aastate lõikes.

Tabel 4

Helsingi-sisese transpordi turul tegutsevate ettevõtjate protsentuaalsed turuosad (hinnatuna liinikilomeetrite alusel) iga aasta 1. jaanuari seisuga

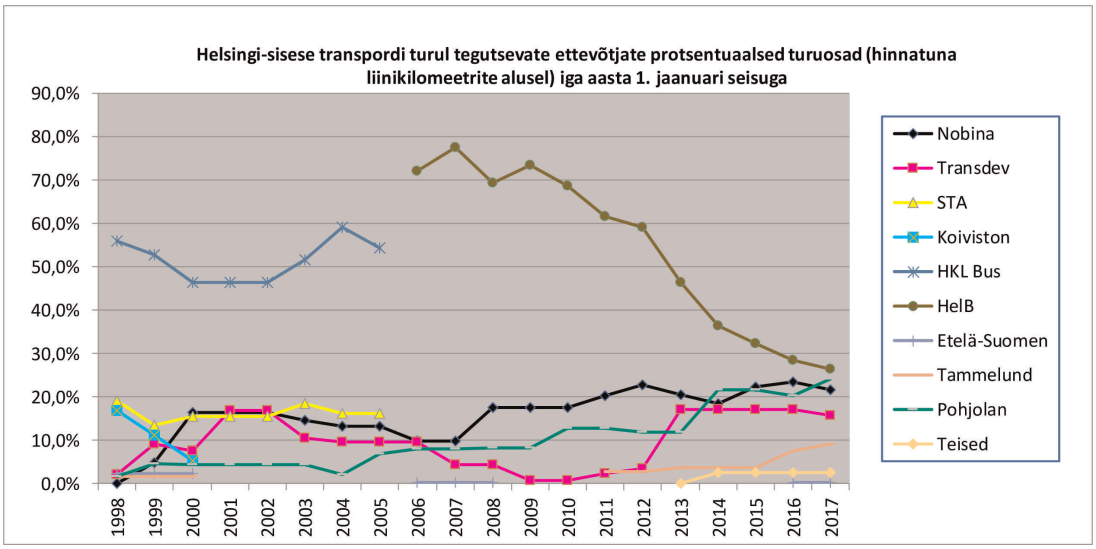

Allikas: Nobina.

3. **MEETMETE KIRJELDUS**

3.1. **2002. aastal varustuse ostmiseks antud laen**

(26) 6. mail 2002 andis linn ettevõtjale HKL Bussiliikenne 14,5 miljonit eurot laenu, et ettevõtja saaks hankida bussitranspordiks vajalikku varustust. Laen maksti välja osadena: 13 miljonit eurot 24. mail 2002, 1 miljon eurot 31. augustil 2002 ja 0,5 miljonit eurot 30. septembril 2002. Laenu lõpptähtaeg oli 12 aastat, kusjuures tähtaega võis pikendada kahe aasta võrra. Intressimääraks kehtestati 12 kuu EURIBOR, millele lisandus 0,05 % suurune marginaal. Linn võis intressimäära korrigeerida iga viie aasta tagant alates laenu esimese osa väljamaksmisest, st 24. mail 2007 ja 24. mail 2012. Intress kuulus tasumisele iga aasta 31. detsembril alates 2002. aastast ning laenu põhisummat tuli tagasi maksta igal aastal 12 võrdse osamaksena alates 31. detsembrist 2004. Laen anti tagatiseta.

(27) 1. jaanuaril 2005 võttis HelB varustuse ostmiseks antud laenu üle samadel tingimustel, nagu see äriühingule HKL Bussiliikenne anti, kuid tingimusel, et 2005. ja 2006. aastal osamakseid ei nõuta.

(28) 1. oktoobril 2007 otsustas linn pikendada varustuse ostmiseks antud laenu tagasimaksmise tähtaega 31. detsembrini 2023 (st algset tähtaega pikendati kaheksa aasta võrra).

(29) HelB maksis tagasi varustuse ostmiseks antud laenu intressi ja 3,8 miljonit eurot laenu põhisummast. 13. jaanuaril 2016 vabastas linn HelB ([6]) kohustusest maksta tagasi laenu põhisumma jääk, st 10,7 miljonit eurot. See toimus pärast seda, kui HelB äritegevus müüdi koos ärinimega „Helsingin Bussiliikenne“ äriühingule Viikin Linja Oy (vt põhjendused 45–49).

([5]) Piirkondliku bussitranspordi turg avati Helsingi piirkonnas (sh Espoos ja Vantaas) esimest korda konkurentsile 1994. aastal. Kohaliku bussitranspordi turg hõlmab üksnes Helsingit ning mitte Espood ja Vantaad.

([6]) Sel ajal oli HelB nimi juba muudetud Helsingin kaupungin Linja-autotoiminta Oy-ks (vt põhjendus 47).

3.2. **2005. aasta allutatud laen**

(30) HelB asutamisel 1. jaanuaril 2005 võttis HelB äriühingutelt HKL Bussiliikenne ja STA üle järgmised kohustused:

a) nn stardilaen, mille linn andis 1994. aastal summas 16,3 miljonit eurot, millest 12,3 miljonit eurot oli HKL Bussiliikenne bilansis 31. detsembri 2004. aasta seisuga tagasi maksmata (stardilaenu põhitingimused: intressimäär 9 %, tähtaeg 25 aastat, tagatiseta);

b) STA kohustus, mis tulenes Helsingi linna tehtud investeeringust HKL Bussiliikenne algkapitali; 31. detsembri 2004. aasta seisuga oli sellest summast tagasi maksmata 3,6 miljonit eurot.

Linn otsustas need kohustused refinantseerida, konverteerides need allutatud laenuks kogusummas 15 893 700,37 eurot (31. detsembril 2004 konverteeriti stardilaenu jääk summas 12 255 223,50 eurot ning 18. aprillil 2006 konverteeriti STA kohustus summas 3 638 476,87 eurot).

(31) Allutatud laenu intressimäär oli 6 %. Laen kuulus tagasimaksmisele üksnes juhul ja sedavõrd, kui aktsiakapital ja muud bilansis olevad mittejaotatavad summad olid täielikult kaetud. Teisisõnu tähendab see, et kui äriühing oli konkreetsel eelarveaastal kahjumis või ei teeninud kasumit, mis oleks koos allutatud laenude summaga ületanud kumuleerunud kahjumit, ei pidanud ettevõtja allutatud laenu tagasi maksma. Tasumata intress kapitaliseeriti. Tegemist oli kõigile teistele võlgadele allutatud, tagatiseta ja tähtajatu laenuga.

(32) Allutatud laenu tagasi ei makstud (ei põhisummat ega intressi). Pärast ametliku uurimismenetluse algatamist konverteeris linn allutatud laenu 11. detsembril 2015 HelB omakapitaliks.

3.3. **2011. aasta allutatud laen**

(33) 31. jaanuaril 2011 andis linn HelB-le teise allutatud laenu summas 5,8 miljonit eurot samadel tingimustel nagu 2005. aasta allutatud laenu. Eeskätt kuulus 2011. aasta laen samuti tagasimaksmisele üksnes juhul, kui HelB teenib piisavat kasumit, ning oli allutatud, tagatiseta ja tähtajatu. Seda laenu kasutati HelB likviidsuse tagamiseks.

(34) 2011. aasta allutatud laenu tagasi ei makstud ning pärast ametliku uurimismenetluse algatamist konverteeris linn selle 11. detsembril 2015 HelB omakapitaliks.

3.4. **2012. aasta allutatud laen**

(35) 23. mail 2012 andis linn HelB-le kolmanda allutatud laenu summas 8 miljonit eurot samadel tingimustel nagu 2005. ja 2011. aasta allutatud laenud.

(36) 2012. aasta allutatud laenu ei makstud samuti tagasi ning pärast ametliku uurimismenetluse algatamist konverteeris linn selle 11. detsembril 2015 HelB omakapitaliks.

3.5. **Muud meetmed**

(37) Käesolevas otsuses ei analüüsita 2005., 2011. ja 2012. aasta allutatud laenude omakapitaliks konverteerimist, mis leidis aset pärast ametliku uurimismenetluse algatamist. Käesolev otsus ei piira kõnealuste hiljem võetud meetmete hindamist.

(38) Käesolevas otsuses ei käsitleta Helsingi linnastus asuva Ruskeasuo bussidepooga (edaspidi „depoo“) seotud meetmeid. Neid meetmeid kirjeldati menetluse algatamise otsuse põhjendustes 38–46. Komisjon otsustas jätta menetluse nende meetmetega seoses avatuks.

4. KOMISJONI OTSUS ALGATADA AMETLIK UURIMISMENETLUS

(39) Menetluse algatamise otsuses väljendas komisjon kahtlust, kas 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laenu intressimäär vastas turutingimustele, pidades silmas, et see põhines Helsingi linnale turutingimustel antud laenu intressimääral ning et arvesse ei võetud laenusaaja keerukat finantsseisundit.

(40) Komisjon leidis, et mõistlik erainvestor oleks enne HKL Bussiliikennele laenu andmist hinnanud laenusaaja krediidivõimelisust, veendumaks, et äriühing on võimeline võlga tagasi maksma. Peale selle oli komisjon arvamusel, et isegi kui HKL Bussiliikenne oli sel ajal linna äriüksus, oli ta sellegipoolest tegev transporditeenuste turul, mistõttu tuleks teda käsitada ettevõtjana, mitte üksnes avaliku haldusorgani laiendusüksusena. Seetõttu ei saa 2002. aastal varustuse ostmiseks laenu andmist pidada ainuüksi sisekorralduseks. Peale selle leidis komisjon, et laenu intressimäära kehtestamisel ei võetud ilmselt nõuetekohaselt arvesse tagatise puudumist.

(41) 2005. aasta allutatud laenu küsimuses oli komisjon arvamusel, et enne uue õigusjärgse ettevõtja (st HelB) loomist ja sellele 15,9 miljoni euro suuruse allutatud laenu andmist oleks kasumi teenimise eesmärgil tegutsev erainvestor kõigepealt kaalunud HKL Bussiliikenne ja STA likvideerimise majanduslikke eeliseid, võttes arvesse HKL Bussiliikenne ja STA finantsnäitajaid enne äritegevuse üleminekut HelB-le. Samuti väljendas komisjon kahtlust selle suhtes, kas mõistlik erainvestor oleks HelB-le andnud 2005. aastal allutatud laenu intressimääraga 6 % ja tagatiseta, arvestades HelB mõlema eelkäija finantsseisundit ja kohaliku bussiveoturu olukorda sel ajal. Peale selle täheldas komisjon, et Soome esitatud näited teistele äriühingutele antud allutatud laenude kohta ei olnud 2005. aasta allutatud laenuga täielikult võrreldavad.

(42) 2011. aasta allutatud laenu asjus väljendas komisjon kahtlust turutingimustele vastavuse suhtes, pidades silmas HelB keerukat finantsseisundit (märkimisväärne kahjum, negatiivne omakapital). Komisjon tegi esialgse järelduse, et mõistlik erainvestor ei oleks HelB-le andnud allutatud laenu intressimääraga 6 %. Kuna 2005. aasta allutatud laenu ei olnud tagasi makstud, pidas komisjon lisaks kaheldavaks, et turuinvestor oleks teinud uue investeeringu teise allutatud laenu andmisega.

(43) Samuti väljendas komisjon kahtlust selle suhtes, kas 2012. aasta allutatud laenu saab pidada turutingimustele vastavaks, pidades silmas, et HelB finantsseisund oli isegi halvem kui 2011. aasta allutatud laenu andmise ajal. Komisjoni arvates oli küsitav, kas turuinvestor oleks kolmandat korda järjest investeerinud kahjumit teenivasse ettevõttesse.

(44) Seepärast otsustas komisjon algatada ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikes 2 sätestatud menetluse.

5. **HELB MÜÜK PÄRAST AMETLIKU UURIMISMENETLUSE ALGATAMIST**

(45) Nagu on mainitud põhjenduses 23, müüdi HelB 14. detsembril 2015 Viikin Linja Oy-le (KAG); tehing jõustus 31. detsembril 2015. Avalikku pakkumismenetlust ei korraldatud. Soome esitatud andmete kohaselt võttis linn ühendust mitme potentsiaalse ostjaga (st Soome turul ja välisturgudel tegutsenud bussiveoettevõtjad) ning ainsa pakkumuse esitas Viikin Linja Oy.

(46) Kokkulepitud müügihind oli 24 210 193 eurot. Tehingu dokumendid sisaldasid ka sätet, millega nähti ostjale ette täielik hüvitis riigiabi tagasinõudmisest tulenevate nõuete korral, kusjuures osa müügisummast – 1 879 766 eurot – tasuti tinghoiukontole. Tinghoiukontoga seotud kokkulepe on jõus seni, kuni käesolevas riigiabijuhtumis on tehtud lõplik otsus, või hiljemalt 31. detsembrini 2022. Peale selle otsustati läbirääkimiste tulemusena lisada müügidokumenti nn tulemuspõhise väljaostu mehhanism, mille alusel ostja võttis kohustuse maksta müüjale samale tinghoiukontole lisatasu, kui tema kasum ületab eelnevalt kindlaksmääratud sihttasemeid ([7]). Tulemuspõhise väljaostu mehhanism hõlmab ajavahemikku 2016–2020, kusjuures 2016. ja 2017. aasta lisatasud olid arvutuste alusel vastavalt 2 524 302,19 eurot ja 2 558 068,21 eurot.

(47) Müügidokumendi tingimuste alusel võttis ostja Viikin Linja Oy üle HelB ärinime Helsingin Bussiliikenne Oy; seejärel sai Viikin Linja Oy-st Helsingin Bussiliikenne Oy (edaspidi „uus HelB“). Endine HelB, mis kuulus linnale, muudeti äriühinguks Helsingin kaupungin Linja-autotoiminta Oy (edaspidi „endine HelB“). Ehkki endise HelB peamine tegevusala jäi äriregistris samaks, ei toimu endisel HelB-l praegu äritegevust ning tal puuduvad varad, v.a summad, mis võivad pärineda tinghoiukontolt ja olla saadud eespool kirjeldatud tulemuspõhise väljaostu mehhanismi kaudu.

([7]) HelB 21. septembri 2015. aasta müügidokumendi klauslis 3.4 on sätestatud, et kui ajavahemikul 2016–2020 on uue HelB EBITDA viie võrreldava 12-kuulise arvestusperioodi jooksul üle 4 200 000 euro (arvestusperioodi kohta), peab ostja nende arvestusperioodide puhul maksma müügihinnale lisanduva summa. Kõnealune müügihinnale lisanduv summa vastab 50 %-le summast, mille võrra EBITDA ületab eespool nimetatud künnist 4 200 000 eurot.

(48) Tehing ei hõlmanud endise HelB aktsiate müüki, vaid pigem selle äritegevuse müüki tervikuna; üle võeti endise HelB lepingud (sealhulgas transporditeenuse leping Helsingi linnatranspordi ametiga), tellimused ja pakkumused, personal, põhivara ja varud ning äritegevuse võimaldamiseks vajalikud intellektuaalomandiõigused, samuti lepingute, tellimuste ja pakkumuste, personali, varade, immateriaalse vara ning rendi- ja litsentsilepingutega seotud vastutus ja kohustused. Endise HelB kõik 918 töötajat viidi üle uude HelB-sse.

(49) Uuele HelB-le ei kantud aga üle endisele HelB-le selle omaniku Helsingi linna poolt varustuse ostmiseks antud laenu ega allutatud laene. Selle asemel vabastas linn HelB 13. jaanuaril 2016 kohustusest maksta tagasi varustuse ostmiseks antud laenu põhisumma jääk, nagu on osutatud põhjenduses 29, ning konverteeris allutatud laenude tagasimaksmata summad ([8]) 11. detsembril 2015 endise HelB omakapitaliks.

6. SOOME MÄRKUSED MENETLUSE ALGATAMISE OTSUSE KOHTA

(50) Soome ametiasutuste arvamuse kohaselt ei kujuta hinnatavad meetmed endast riigiabi. Soome väidab, et HelB (ning HKL Bussiliikenne ja STA) omanikuna pakkus linn HelB-le rahastamist turutingimustel ja kasumi eest, mida sel ajal kehtinud turutingimustel tegutsev erainvestor oleks pidanud piisavaks.

(51) Soome väidab, et kui HelB 2005. aastal asutati, seati eesmärk parandada HelB kasumlikkust ja konkurentsivõimet ning tagada edasine areng, mis võimaldaks HelB-l tegutseda hea kvaliteediga avalikku transporditeenust osutava kasumliku äriühinguna. Samuti märgib Soome, et meetmete hindamisel tuleks arvesse võtta meetmete võtmise ajal kehtinud asjaolusid. Seda silmas pidades viitab Soome 28. veebruaril 2012. esitatud teabele, mis sisaldas Soomes ajavahemikul 2004–2006 teistele äriühingutele antud allutatud laenude intressimäärade loetelu.

(52) Soome arvamuse kohaselt ei ole HelB oodatust halvem tulemuslikkus tingitud mitte HelB vähesest konkurentsivõimest, mille parandamiseks olnuks vaja rahasüsti, vaid ainuüksi kohaliku bussiveoturu moonutatud olukorrast. Avalikult kättesaadavate finantsaruannete kohaselt olid ka teised Helsingi linnastus tegutsenud suuremad bussiveoettevõtjad ajavahemikul 2005–2012 kahjumis. Seda silmas pidades sarnanesid linna võetud meetmed suuresti meetmetega, mida rakendasid turul reaalselt tegutsenud eraettevõtjad või -investorid.

(53) Mis puudutab HelB finantsseisundit, tunnistab Soome, et see on aja jooksul halvenenud ning et ajavahemikul 2008–2010 peeti vajalikuks võtta meetmeid HelB kasumlikkuse parandamiseks, sealhulgas muudatused hinnastruktuurides, töötajate arvu vähendamine jms. Oma varasemates, st enne menetluse algatamise otsust esitatud märkustes ei pidanud Soome HelB-d raskustes olevaks äriühinguks raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antavat riigiabi käsitlevate ühenduse 2004. aasta suuniste ([9]) (edaspidi „päästmise ja ümberkorraldamise 2004. aasta suunised“) tähenduses.

6.1. Abi olemasolu

(54) 2002. aastal HKL Bussiliikennele varustuse ostmiseks antud laenu küsimuses rõhutab Soome veel kord, et laenu intressimäära võib pidada turutingimustele vastavaks peamiselt seetõttu, et see oli seotud turuintressimääraga, st 12 kuu EURIBOR.

(55) Peale selle leiab Soome, et HKL Bussiliikenne oleks tõenäoliselt saanud samadel tingimustel laenu ka erasektori finantseerimisasutuselt. Soome arvamuse kohaselt oleks HKL Bussiliikenne krediidivõimelisus olnud samal tasemel nagu Helsingi linnal (st hea), arvestades et tegemist oli linna struktuuriüksuse ja mitte eraldiseisva juriidilise isikuga. Soome väitis, et varustuse ostmiseks antud laenu intressimäär põhines Helsingi linnale sel ajal finantsturul antud välislaenude intressimääral.

(56) Samuti selgitas Soome, et varustuse ostmiseks antud laenu tuleks käsitada linna sisekorraldusena, arvestades et Helsingi linn ja HKL Bussiliikenne moodustasid sama juriidilise isiku. Kuna tegemist oli sisekorraldusega, anti laen tagatiseta.

([8]) V.a allutatud laenudelt kogunenud intress, arvestades, et vastavalt allutatud laenude lepingutingimustele intress tasumisele ei kuulunud, kuna HelB oli kahjumis.

([9]) Komisjoni teatis „Ühenduse suunised raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta“ (ELT C 244, 1.10.2004, lk 2).

(57) Peale selle tundub Soome olevat arvamusel, et kui varustuse ostmiseks antud laenu käsitataks riigiabina (vastupidiselt Soome seisukohale), tuleks seda käsitada olemasoleva abina 1. jaanuarini 2005, mil linna juurde kuuluva, eraldiseisva juriidilise isiku staatuseta üksuse HKL Bussiliikenne õigusjärglaseks sai linna omanduses olev, eraldiseisva juriidilise isiku staatusega äriühing HelB. Oma argumendi põhjendamiseks viitab Soome komisjoni talituste kirjale varasemast juhtumist, milles komisjon leidis, et Soomes munitsipaalasutuste kasuks võetud meetmed (teatavatest maksudest vabastamine, käibemaksu tagastamine ja piiramatu riigigarantii, mis tulenes sellest, et tegemist oli riigi omanduses olevate üksustega ja seega puudus neil pankrotirisk) olid arvatavalt riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 1 tähenduses, sest need võeti enne seda, kui Soome ühines ELiga ([10]).

(58) Varustuse ostmiseks antud laenu tähtaja pikendamist 2007. aastal peab Soome põhjendatuks, arvestades et tegemist oli ujuva intressiga laenuga ning et 2007. aastal [baas-]intressimäärad tõusid ja pidid prognooside kohaselt ka edaspidi tõusma. Intressimäärade langemist praegusele madalale tasemele ei olnud võimalik sel ajal prognoosida.

(59) 2005. aasta allutatud laenu küsimuses väidab Soome, et tegemist ei olnud uue laenu, vaid pigem puhttehnilise meetmega, mille abil muudeti HKL Bussiliikenne bilansis enam kui kümne aasta jooksul kajastatud stardilaen allutatud laenuks. Menetluse eesmärk oli tagada kooskõla Soome äriühinguõigusega, mille kohaselt ei saanud kohalikule omavalitsusele kuuluva äriühingu stardilaenu kajastada piiratud vastutusega äriühingu bilansis. Allutatud laen on piiratud vastutusega äriühingute puhul tavapärane aktsionäripoolse rahastamise vorm.

(60) 2005. aasta allutatud laenu 6 % suuruse intressimäära küsimuses märgib Soome, et see oli sama suur kui HKL Bussiliikenne stardilaenu intressimäär. Soome arvamuse kohaselt on sama intressimäära kehtestamine põhjendatud, võttes arvesse, et tegemist oli puhttehnilise muudatuse ja mitte uue rahastamiskorraldusega. Samuti juhib Soome tähelepanu sellele, et oli varem esitanud põhjaliku ülevaate teiste ettevõtjate samal ajal antud allutatud laenudest. Nende laenude intressimäärad jäid vahemikku 4,7–7,539 %. Kõik ülevaates loetletud laenud olid tagatiseta antud allutatud laenud, nagu on ette nähtud õigusnormidega, ning seetõttu on Soome arvates tegemist sarnase võrdlusrühmaga.

(61) 2011. aasta allutatud laenu küsimuses väidab Soome endiselt, et seda tuleks käsitada pikaajalise kontserniomaniku antud laenuna ja mitte välisinvestori ühekordse lühikese tähtajaga rahastamise otsusena. Soome tunnistab, et sel ajal oli HelB finantsseisund kehv ning vaja oli kiiret lisarahastamist. Peale selle võttis HelB ajavahemikul 2008–2010 meetmeid oma kasumlikkuse parandamiseks, sealhulgas kärbiti äriühingu kulusid, muudeti hinnastruktuuri ja kohaldatavat kollektiivlepingut, vähendati töötajate arvu ja suleti üks depoodest (Koskela depoo). Soome rõhutab, et 2011. aasta allutatud laen oli esimene meede, mille abil linn püüdis parandada HelB rasket finantsseisundit.

(62) Soome tõi näiteks teisele äriühingule ajavahemikul 2011–2012 antud allutatud laenu, mille intressimäär oli 6 kuu EURIBOR + 4,75 %. Kuna 2011. aasta allutatud laenu intressimäär (6 %) oli kõrgem, peab Soome seda turutingimustele vastavaks.

(63) Peale selle väidab Soome, et kuna siseriiklikus õiguses on kehtestatud konkreetsed sätted allutatud laenude kohta, ei saa asjaolu, et 2005. aasta allutatud laen ei olnud 2011. aasta allutatud laenu andmise ajal tagasi makstud, iseenesest pidada oluliseks teguriks turutingimustele vastavuse kindlakstegemisel.

(64) Soome leiab, et 2012. aasta allutatud laen on põhimõtteliselt sama mis 2011. aasta laen. Soome väidab, et tegemist ei olnud riigiabi, vaid aktsionäri põhjendatud rahastamismeetmega, mille eesmärk oli tagada tema täisomanduses oleva tütarettevõtja likviidsus. 2012. aasta allutatud laenu intressimäära küsimuses viitab Soome oma märkustele 2011. aasta allutatud laenu kohta. Samuti on Soome arvamusel, et kuna 2012. aasta allutatud laen anti pärast kaebuse esitamist 2011. aasta oktoobris, nõudis linnavolikogu, et 2012. aasta allutatud laen antaks turutingimustel. Seda silmas pidades leiab Soome, et 2012. aasta allutatud laen ei hõlma abi ning et sellest ei olnud vaja komisjonile heakskiitmiseks teatada.

([10]) 14. aprilli 2010. aasta kirjaga edastasid komisjoni talitused Soomele oma esialgse seisukoha juhtumi SA.30679 kohta (E 2/2010), milles käsitleti Soomes munitsipaalasutustele antud abi; kirjas märgiti, et kõnealune abi ei pruugi olla enam siseturuga kokkusobiv, ning paluti Soomel teha muudatused meetmete aluseks olnud õigusaktides, et majandustegevusega tegelevad munitsipaalasutused enam sellist abi ei saaks. Soome muutis kõnealuseid õigusakte ning pärast seda teatas komisjon 1. aprilli 2014. aasta kirjaga juhtumi lõpetamisest.

6.2. **Abi kokkusobivus siseturuga**

(65) Soome ei ole esitanud ühtki põhjendust siseturuga kokkusobivuse kohta, kinnitades esialgse hindamise etapis esitatud seisukohta, et kõnealused meetmed ei kujuta endast riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, sest need võeti turutingimustel.

6.3. **Majanduslik järjepidevus**

(66) Soome väite kohaselt ei ole endise HelB ja uue HelB vahel majanduslikku järjepidevust, kuna endise HelB äritegevuse müük toimus vara omandamise teel.

(67) Samuti väidab Soome, et hoolimata asjaolust, et endise HelB äritegevuse müük ei toimunud avatud, läbipaistva, mittediskrimineeriva ja tingimusteta pakkumismenetluse teel, teavitati müügiprojektist nii suures ulatuses, et pakkumuse ja pakkumusele esitatud vastuse alusel läbirääkimiste käigus kindlaks määratud tehinguhind kajastab HelB äritegevuse turuväärtust. Selle põhjendamiseks esitab Soome ka sõltumatu väliseksperdi Inspira Oy koostatud hinnangu, mille kohaselt vastab kokkulepitud tehinguhind hindamisel enamiku hindamismeetodite alusel arvutatud väärtustele.

7. HUVITATUD ISIKUTE MÄRKUSED

(68) Kaebuse esitajad edastasid menetluse algatamise otsuse kohta märkused 8. mai 2015. aasta ühiskirjaga. Nad kinnitasid fakte ja ka põhjendusi, mille komisjon selles otsuses esitas.

(69) Kaebuse esitajad rõhutasid, et [endine] HelB vastab selgelt raskustes oleva äriühingu mõistele vastavalt päästmise ja ümberkorraldamise 2004. aasta suunistele ning ka raskustes olevate mittefinantsettevõtjate päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antavat riigiabi käsitlevatele 2014. aasta suunistele ([11]) (edaspidi „päästmise ja ümberkorraldamise 2014. aasta suunised“). Kaebuse esitajate arvamuse kohaselt kehtib see ka HKL Bussiliikenne kohta, lähtudes ühenduse 1999. aasta suunistest raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta ([12]) (edaspidi „päästmise ja ümberkorraldamise 1999. aasta suunised“).

(70) Kaebuse esitajad väidavad, et riigiabi andmine raskustes olevale äriühingule tähendab põhimõtteliselt majandusliku eelise andmist asjaomasele äriühingule. Toetades sellist pikaajalise elujõulisuse väljavaadeteta äriühingut nagu HelB, ei järginud riik tõenäoliselt tavapärast turudistsipliini, arvestades et ükski mõistlik eraettevõtja ei oleks asjaomaseid meetmeid HelB kasuks võtnud.

(71) Eeskätt oleks mõistlik erainvestor 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laenu puhul nõudnud kõrgemat intressimäära kui avaliku sektori asutusele finantsturgudel antud laenude intressimäär. Peale selle ei oleks ükski erasektori võlausaldaja andnud sellisele vastasutatud äriühingule, nagu HelB seda 2005. aastal oli, laenu samadel tingimustel nagu anti algselt tema eelkäijale, st käesoleval juhul HKL Bussiliikennele. Samuti juhtisid kaebuse esitajad tähelepanu sellele, et mõistlik erainvestor ei oleks nõustunud põhisumma maksete korduva edasilükkamisega ilma intressimäära ülespoole korrigeerimata.

(72) 2005. aasta allutatud laenu küsimuses väidavad kaebuse esitajad, et kuna nii HKL Bussiliikenne kui ka STA olid enne HelB asutamist kahjumis, oleks erainvestor pigem taolisest investeeringust loobunud, mitte pakkunud täiendavat rahastamist. Sellest tulenevalt tuleb 2005. aasta allutatud laenu tervikuna pidada majanduslikuks eeliseks, mida HelB ei oleks tavapärastel turutingimustel mingil juhul saanud. Peale selle tuleb arvesse võtta, et isegi kui erainvestor oleks rahastamisega nõustunud, ei oleks ta seda teinud HelB-le pakutud tingimustel, st andnud laenu 6 % suuruse intressimääraga ja tagatiseta.

(73) 2011. ja 2012. aasta allutatud laenude küsimuses juhivad kaebuse esitajad tähelepanu asjaolule, et nende laenude andmise ajal oli HelB finantsseisund väga halb ning et linn oli sellest täiesti teadlik. Peale selle ei olnud HelB kaebuse esitajate andmete kohaselt tasunud 2005. aasta allutatud laenu intressi ega ühtki osamakset. Sellistel tingimustel ei oleks ükski laenuandja olnud valmis laenuriski kandma ning seda silmas pidades kujutab 2011. ja 2012. aasta allutatud laenude kogusumma endast riigiabi.

([11]) Suunised raskustes olevate mittefinantsettevõtjate päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta (ELT C 249, 31.7.2014, lk 1).

([12]) Ühenduse suunised raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta (EÜT C 288, 9.10.1999, lk 2).

(74) Samuti väidavad kaebuse esitajad, et võttes arvesse tehingu ulatust, asjaolu, et pakkumismenetlust ei korraldatud, ning teisi asjaomaseid kriteeriume, on endise HelB ja uue HelB vahel selgelt majanduslik järjepidevus.

8. **SOOME MÄRKUSED KAEBUSE ESITAJATE MÄRKUSTE KOHTA**

(75) Soome märgib, et kaebuse esitajate märkustes suuresti korratakse menetluse algatamise otsuses esitatud väiteid, ning viitab seega oma 17. märtsi 2015. aasta vastusele kõnealuse otsuse kohta. Lisaks esitas Soome kaebuse esitajatelt saadud eespool kirjeldatud märkuste kohta alljärgnevad märkused.

(76) Vastusena kaebuse esitajate märkustele selle kohta, et linn ei tegutsenud turuinvestorina, märkis Soome, et turumajanduse tingimustes tegutseva investori põhimõtte tõlgendamisel tuleks arvesse võtta omaniku huvi kaitsta tema omanduses olevasse äriühingusse investeeritud kapitali ja tagada pikaajaline kasumlikkus. Omanikuna tuleks linna võrrelda turuosalisega, kelle eesmärk on kaitsta oma investeeringut, mitte teoreetilise investoriga, kellel vastav varasem kokkupuude puudub. Soome arvamuse kohaselt tegutses linn omanikuna samal viisil ja samadel turutingimustel nagu teised Helsingi piirkonna kohaliku bussitranspordi turul tegutsenud äriühingute omanikud, sealhulgas Nobina ise.

(77) Seoses kaebuse esitajate märkustega 2011. ja 2012. aasta allutatud laenude kohta viitab Soome väliseksperdi 2015. aastal koostatud uuringule (vt põhjendus 174), mille kohaselt vastasid laenud turutingimustele. Kui aga laene käsitataks riigiabina (vastupidiselt Soome seisukohale), piirdub kõnealune abi Soome arvates summaga, mis arvutatakse tegelikult kohaldatud intressimäära ja turuintressimäära vahe alusel [ega vasta laenude kogusummale, nagu väidavad kaebuse esitajad].

9. **ABI OLEMASOLU**

(78) Käesolevas otsuses käsitletakse ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohase riigiabi olemasolu, asjaolu, kas selline abi võib olla kokkusobiv siseturuga, ning ka majanduslikku järjepidevust endise HelB (nüüdne Helsingin kaupungin Linja-autotoiminta Oy) ja uue HelB (mis kuulub nüüd KAGi) vahel.

(79) ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohaselt „on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust“.

(80) Seega kujutab meede endast riigiabi juhul, kui see vastab järgmistele kumulatiivsetele tingimustele: i) see on seostatav riigiga ja seda on rahastatud riigi ressurssidest, ii) see on valikuline, iii) sellega antakse teatud ettevõtjale majanduslik eelis ning iv) see kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi ja kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.

9.1. **1. meede – HKL Bussiliikennele 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laen**

(81) Esmalt tuleb arvesse võtta, et riigiabi eeskirju kohaldatakse üksnes siis, kui abisaaja on ettevõtja. Euroopa Kohtu kohtupraktika alusel on ettevõtja majandustegevusega tegelev üksus, olenemata tema õiguslikust seisundist ja rahastamisviisist ([13]). Seega sõltub konkreetse üksuse liigitamine ettevõtjaks täielikult tema tegevuse sisust ja mitte staatusest siseriikliku õiguse alusel. Avaliku haldusorgani ametlikku üksust võib sellegipoolest lugeda ettevõtjaks ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses. Ainus oluline kriteerium on see, kas ta tegeleb majandustegevusega.

([13]) Euroopa Kohtu 12. septembri 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-180/98 kuni C-184/98: Pavlov jt, ECLI:EU:C:2000:428, punkt 74. Euroopa Kohtu 10. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-222/04: Cassa di Risparmio di Firenze SpA jt, ECLI:EU:C:2006:8, punkt 107.

(82) Soome väidab, et varustuse ostmiseks ette nähtud laenu andmisel ei olnud HKL Bussiliikenne Soome õiguse alusel ei äriühing ega eraldiseisev juriidiline isik, vaid linna juurde kuuluva äriüksuse (HKLi) tulemuskeskus ([14]). Seega tuleks varustuse ostmiseks antud laenu käsitada linna organisatsioonisisese korraldusena. See võimaldab järeldada, et meetme suhtes ei tohiks kohaldada riigiabi eeskirju.

(83) Komisjon ei jaga seda seisukohta. Isegi kui HKL Bussiliikenne oli ametlikult linna üksus, oli ta konkurentsile rajatud turul bussiveoteenuseid osutav ettevõtja (nagu Soome ka ise tunnistab) ja mitte riigi põhifunktsioone täitev avaliku sektori asutus. Seda silmas pidades tegeles HKL Bussiliikenne selgelt majandustegevusega ning seega tuleb teda käsitada ettevõtjana ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, olenemata tema ametlikust õiguslikust seisundist. Seega kohaldatakse HKL Bussiliikenne suhtes riigiabi eeskirju. Mõistagi kohaldatakse riigiabi eeskirju ka HelB suhtes, kes oli linnast eraldiseisev juriidiline isik ning tegeles sama liiki majandustegevusega nagu tema eelkäija.

(84) Samuti tundub Soome väitvat, et varustuse ostmiseks antud laenu tuleks käsitada olemasoleva abina, nagu munitsipaalasutuste kasuks võetud meetmete korral (vt põhjendus 57). Komisjon märgib, et need meetmed võeti enne Soome ühinemist liiduga 1. jaanuaril 1995 (nt vabastus võõrandamismaksust kehtis alates 1943. aastast, vabastus kinnisvaramaksust alates 1992. aastast, tulumaksuvabastus alates 1974. aastast). Varustuse ostmiseks antud laen anti aga 6. mail 2002, st enam kui seitse aastat pärast Soome ühinemist liiduga. Seega on selge, et see ei kujuta endast olemasolevat abi.

9.1.1. *Riigi ressursid ja riigiga seostatavus*

(85) Linn andis varustuse ostmiseks ette nähtud laenu otse HKL Bussiliikennele (2005. aastal võttis laenu üle HelB) ning seda rahastati linna eelarvest. Põhimõtteliselt on riigi ressursid ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses liikmesriigi ja selle riigiasutuste vahendid, samuti selliste riigi osalusega äriühingute vahendid, keda riigiasutustel on õigus otseselt või kaudselt kontrollida. Seda määratlust silmas pidades hõlmab meede selgelt riigi ressursse ning on seostatav riigiga. Soome seda ei vaidlusta.

9.1.2. *Valikulisus*

(86) Linn andis varustuse ostmiseks ette nähtud laenu üksnes HKL Bussiliikennele; 2005. aastal võttis selle laenu üle HelB. Seega anti varustuse ostmiseks ette nähtud laen erandkorras vaid ühele äriühingule ning seda ei pakutud teistele Helsingi piirkonna bussiveosektoris või muudes sektorites tegutsenud äriühingutele, kes olid sarnases faktilises ja õiguslikus olukorras. Ühelgi võrreldaval äriühingul ei olnud võimalust saada sarnast laenu nagu anti HKL Bussiliikennele ning seega ei saanud ükski neist äriühingutest võrreldavat eelist. Seepärast on meede valikuline.

9.1.3. *Majandusliku eelise olemasolu*

(87) Avaliku sektori asutuste majandustehingutega ei anta eelist vastaspoolele ning seetõttu ei kujuta need tehingud endast abi, kui need on sooritatud tavapärastel turutingimustel ([15]). Selleks et teha kindlaks, kas tehing sooritati tavapärastel turutingimustel, tuleb avaliku sektori asutuse tegevust võrrelda sarnases olukorras oleva hüpoteetilise eraettevõtja tegevusega (nn turumajanduse tingimustes tegutseva turuosalise test). Liidu kohtutes on eri tüüpi majandustehingutega seoses välja kujunenud turumajanduse tingimustes tegutseva turuosalise testi erivormid, eeskätt turumajanduse tingimustes tegutseva investori põhimõte, et teha kindlaks majandusliku eelise olemasolu avaliku sektori kapitali investeerimise korral, ([16]) ning eraõigusliku võlausaldaja kriteerium võlanõuetega seotud tehingute korral ([17]).

([14]) Soome ei esitanud selle kohta üksikasjalikumat teavet. Tavaliselt on tulemusüksus organisatsiooni kuuluv üksus, mille majandustulemusi arvestatakse teiste üksuste majandustulemustest eraldi. Juhtimisarvestussüsteem luuakse nii, et tulemusüksuse tulusid ja kulusid on võimalik nõuetekohaselt eristada. See ei pruugi tingimata tähendada, et tulemusüksus koostab kohustuslikud finantsaruanded eraldi.

([15]) Euroopa Kohtu 11. juuli 1996. aasta otsus kohtuasjas C-39/94: SFEI jt, ECLI:EU:C:1996:285, punktid 60 ja 61.

([16]) Vt nt Euroopa Kohtu 21. märtsi 1990. aasta otsus kohtuasjas C-142/87: Belgia *vs.* komisjon („Tubemeuse"), ECLI:EU: C:1990:125, punkt 29; Euroopa Kohtu 21. märtsi 1991. aasta otsus kohtuasjas C-305/89: Itaalia *vs.* komisjon („ALFA Romeo"), ECLI:EU: C:1991:142, punktid 18 ja 19; Üldkohtu 30. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas T-16/96: Cityflyer Express *vs.* komisjon, ECLI:EU: T:1998:78, punkt 51; Üldkohtu 21. jaanuari 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-129/95, T-2/96 ja T-97/96: Neue Maxhütte Stahlwerke ja Lech-Stahlwerke *vs.* komisjon, ECLI:EU:T:1999:7, punkt 104; Üldkohtu 6. märtsi 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-228/99 ja T-233/99: Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen *vs.* komisjon, ECLI:EU: T:2003:57.

([17]) Euroopa Kohtu 22. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-525/04 P: Hispaania *vs.* komisjon, ECLI:EU:C:2007:698; Euroopa Kohtu 24. jaanuari 2013. aasta otsus kohtuasjas C-73/11 P: Frucona *vs.* komisjon, ECLI:EU:C:2013:32; Euroopa Kohtu 29. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-256/97: DMTransport, ECLI:EU:C:1999:332.

(88) Käesoleva meetme puhul peab komisjon seega analüüsima, kas HKL Bussiliikennele varustuse ostmiseks laenu (mille võttis seejärel üle HelB) andmisega kokkulepitud tingimustel käitus linn nii, nagu oleks sarnases olukorras talitanud hüpoteetiline erasektori võlausaldaja.

(89) Esiteks oleks arukas eraõiguslik võlausaldaja enne laenu andmist kõigepealt hinnanud võimaliku võlgniku krediidivõimelisust, et teha otsus, kas ja mis tingimustel laenu anda ([18]). Turutingimustele vastavuse tõendamiseks peab liikmesriik esitama tõendeid selle kohta, et tema otsus tehing sooritada põhines taolisel eelhindamisel ([19]).

(90) Soome ei ole esitanud tõendeid selle kohta, et linn hindas enne varustuse ostmiseks laenu andmist HKL Bussiliikenne krediidivõimelisust (või viis läbi muud tüüpi eelhindamise). Peale selle tunnistas Soome sõnaselgelt, et mingit sellist hindamist ei tehtud (ei sise- ega välishindamist). See näitab, et Soome ei tegutsenud nii, nagu oleks tegutsenud hüpoteetiline erasektori võlausaldaja.

(91) Soome väidab, et laen vastas sellegipoolest turutingimustele, arvestades, et i) intressimäär oli seotud turuintressimääraga, st 12 kuu EURIBORiga ning et ii) HKL Bussiliikenne oleks tõenäoliselt saanud sarnase riskimarginaaliga laenu erasektori finantseerimisasutuselt, sest linna juurde kuuluva äriüksusena oli selle krediidivõimelisus samal tasemel nagu linnal (st hea).

(92) Esimese argumendi kohta märgib komisjon, et ujuv intress (nagu varustuse ostmiseks antud laenu puhul kasutati) koosneb kahest elemendist: viiteintressimäär ja riskimarginaal. Käesoleval juhul kasutatud viiteintressimäär – 12 kuu EURIBOR – on intressimäär, mille juures pangad üksteiselt pankadevahelisel turul raha laenavad. Sellele lisandub riskimarginaal, mis kajastab konkreetsele võlgnikule raha laenamisega seostatavat riski. Seepärast ei ole laenu turutingimustele vastavuse hindamisel oluline mitte viiteintressimäär, vaid riskimarginaal. Seda silmas pidades ei ole asjaolu, et varustuse ostmiseks antud laenu intressimäär oli seotud 12 kuu EURIBORiga, iseenesest piisav laenu turutingimustele vastavuse tõendamiseks. Hinnata tuleb seda, kas riskimarginaal kajastas nõuetekohasel viisil HKL Bussiliikenne riskiprofiili varustuse ostmiseks antud laenu andmise ajal. Seda arvesse võttes tuleb esimene argument tagasi lükata.

(93) Soome esitatud teise argumendi osas märgib komisjon esiteks, et Soome ei ole esitanud faktilisi tõendeid põhjendamaks oma väidet, et HKL Bussiliikenne oleks saanud sarnase riskimarginaaliga laenu erasektori finantseerimisasutuselt, näiteks laenupakkumised kommertspankadelt või näited sarnastest turutehingutest. Soome põhjendab oma väidet, et HKL Bussiliikenne oleks saanud taolist laenu, ainuüksi sellega, et tema krediidivõimelisus oli samal tasemel nagu linnal ning et linn väidetavalt sai laenu sama riskimarginaaliga nagu varustuse ostmiseks antud laenu korral.

(94) Komisjon ei jaga seda seisukohta. Esiteks märgib komisjon, et hoolimata organisatsioonilisest seotusest ei olnud HKL Bussiliikenne ja linna krediidivõimelisus samal tasemel. Turumajanduse tingimustes tegutseva võlausaldaja seisukohast kaasnenuks linnale antud laenuga igal juhul väiksem risk kui konkurentsipõhisel turul tegutsevale bussiveoettevõtjale HKL Bussiliikenne antud laenuga, isegi kui HKL Bussiliikenne kuulus linna organisatsioonilisse struktuuri.

(95) Teiseks, mis veelgi olulisem – linna suur krediidivõimelisus on lahutamatult seotud asjaoluga, et valitsemissektori võlgadel on lõppkokkuvõttes riigi tagatis. Linnale antud laenu ei saa pidada asjakohaseks turu võrdlusaluseks, sest laenu tingimustes on arvesse võetud lõplikku riigi tagatist, mis ei ole kättesaadav turumajanduse tingimustes tegutsevale võlgnikule. Sellest tulenevalt tuleb varustuse ostmiseks antud laenu turutingimustele vastavuse hindamiseks kindlaks määrata HKL Bussiliikenne individuaalne krediidivõimelisus ning laenu tingimusi tuleb võrrelda sobiva turuintressimäära või asendajaga. Nagu eespool osutatud, ei ole Soome sellist hindamist teinud.

([18]) Euroopa Kohtu 5. juuni 2012. aasta otsus kohtuasjas C-124/10 P: komisjon *vs.* EDF, ECLI:EU:C:2012:318, punktid 82–85 ja 105.

([19]) Euroopa Kohtu 5. juuni 2012. aasta otsus kohtuasjas C-124/10 P: komisjon *vs.* EDF, ECLI:EU:C:2012:318, punktid 82–85. Vt ka Euroopa Kohtu 24. oktoobri 2013. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-214/12 P, C-215/12 P ja C-223/12 P: Land Burgenland *vs.* komisjon, ECLI:EU:C:2013:682, punkt 61.

Varasemates juhtumites, kus avalik-õiguslik aktsionär on andnud oma tütarettevõtjale laenu sama soodsatel tingimustel, nagu pakutud asjaomasele avaliku sektori asutusele, on komisjon leidnud, et sellised laenud sisaldavad riigiabi ([20]). Seda arvesse võttes tuleb tagasi lükata ka Soome esitatud teine argument.

(96) Tehingu vastavuse turutingimustele saab kindlaks teha otseselt, kui avaliku sektori asutused ja eraettevõtjad teevad n-ö samaväärse tehingu, või muude hindamismeetodite alusel, kui tehinguga seotud turuandmed ei ole kättesaadavad. Kõnealuse laenu andmisel ei osalenud eraettevõtjad, mistõttu ei saa turutingimustele vastavust hinnata otseselt.

(97) Konkreetse turuteabe puudumist arvestades saab võlaga seotud tehingu vastavust turutingimustele hinnata võrdlusanalüüsi teel, st võrreldes tehingu tingimusi tingimustega, mida on kasutatud sarnaste turutehingute korral, näiteks võrreldavate turumajanduse tingimustes tegutsevate võlgnike võetud laenud või emiteeritud võlakirjad või nende võlgadega seotud krediidiriski vahetuslepingud.

(98) Soome ei ole esitanud näiteid sarnastest turutehingutest, mida saaks kasutada 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laenu võrdlusalusena.

(99) Kaebuse esitajate andmete kohaselt jäid Nobina (HelB konkurendist eraettevõtja) pikaajaliste laenude intressimäärad 2002. aasta paiku ligikaudu vahemikku 8–11 %. Nobina krediidireiting oli sel ajal B+.

(100) Muid sobivaid turu võrdlusaluseid komisjon ei leidnud. Komisjon märgib, et varustuse ostmiseks antud laenu 0,05 % suurune riskimarginaal viitab siiski sellele, et krediidirisk praktiliselt puudub. Isegi väga hea krediidireitingu ja hea kvaliteediga tagatisega võlgnik ei oleks tõenäoliselt saanud turult laenu sama väikese riskimarginaaliga, rääkimata HKL Bussiliikennest, kes oli kehvas finantsseisundis ega andnud tagatist.

(101) Võttes arvesse tehinguga seotud turuandmete puudumist ja asjaolu, et sobivaid turu võrdlusaluseid ei ole võimalik kindlaks teha, peab komisjon põhjendatuks hinnata varustuse ostmiseks antud laenu vastavust turutingimustele viitemäärade 1997. aasta teatises ([21]) kehtestatud viitemäärade alusel. Viitemäär peaks kajastama keskmise ja pika tähtajaga hariliku tagatisega laenudelt võetavat keskmist intressimäära. Seepärast saab seda kasutada turuintressimäära asendajana.

(102) Komisjon märgib, et varustuse ostmiseks antud laenul ei olnud tagatist. Peale selle on keskmine intressimäär seotud keskmise, st keskmises finantsseisundis oleva laenuvõtjaga. HelB eelkäijad HKL Bussiliikenne ja STA ei olnud ilmselgelt keskmises finantsseisundis. Mõlemad äriühingud olid enne varustuse ostmiseks ette nähtud laenu saamist järjest suurenevas kahjumis ning olid kahjumis ka pärast laenu saamist (vt põhjendused 20–21). 2004. aasta septembris näitasid linnavolikogu enda prognoosid, et HKL Bussiliikenne ja STA kasumlikkus lähitulevikus oluliselt ei parane ning et kahjumi teenimine jätkub ([22]). HelB-l aga ei olnud enne varustuse ostmiseks antud laenu ülevõtmist individuaalseid finantstulemusi. Mõistlik turumajanduse tingimustes tegutsev võlausaldaja oleks enne laenu ülekandmise otsuse tegemist kindlasti arvesse võtnud HelB eelkäijate finantsseisundit. Seda silmas pidades on selge, et käesoleval juhul on viitemäär liiga väike, et kajastada varustuse ostmiseks antud laenuga seotud riski.

(103) Viitemäärade 1997. aasta teatise kohaselt on viitemäär baasmäär, mida võib suurendada erilise riskiga olukordades (näiteks raskustes olev äriühing või pankade poolt harilikult nõutava tagatise puudumine). Sellistel juhtudel võib preemia olla 400 baaspunkti või rohkem, kui ükski pank ei oleks sarnast laenu andma nõustunud.

(104) Nagu on osutatud põhjenduses 26, ei olnud varustuse ostmiseks antud laenul tagatist. See on piisav tõendamaks, et varustuse ostmiseks ette nähtud laen anti viitemäärade 1997. aasta teatise tähenduses erilise riskiga olukorras.

([20]) Vt nt komisjoni 1. oktoobri 2014. aasta otsus (EL) 2016/788 riigiabi SA.32833 (11/C) (ex 11/NN) kohta, mida Saksamaa andis seoses 2009.–2011. aastal kehtestatud Frankfurt Hahni lennujaama rahastamise korraga (ELT L 134, 24.5.2016, lk 1), põhjendus 117.

([21]) Komisjoni teatis viite- ja diskontomäärade kehtestamise meetodi kohta (EÜT C 273, 9.9.1997, lk 3).

([22]) Linnavolikogu 1. septembri 2004. aasta ettepanek nr 13/2004.

(105) Peale selle märgib komisjon, et enne varustuse ostmiseks laenu saamist 2002. aasta mais olid HKL Bussiliikennel raskustes oleva äriühingu tunnused, näiteks suurenev kahjum. Menetluse algatamise otsuses tegi komisjon esialgse järelduse, et HKL Bussiliikenne oleks kvalifitseerunud raskustes olevaks äriühinguks päästmise ja ümberkorraldamise 1999. aasta suuniste alusel. Ametliku uurimismenetluse ajal kogutud andmete alusel tegi komisjon aga kindlaks, et HKL Bussiliikenne puhul ei esinenud selliseid tunnuseid nagu vähenev käive, kasvav võlg ja suurenevad intressinõuded. Seepärast on komisjon arvamusel, et üksnes suurenevast kahjumist ei piisa selleks, et liigitada HKL Bussiliikenne raskustes olevaks äriühinguks päästmise ja ümberkorraldamise 1999. aasta suuniste tähenduses. Samal ajal on suurenev kahjum kahtlemata märk sellest, et HKL Bussiliikenne finantsseisund oli sel ajal halb, mis omakorda tähendas keskmisest suuremat riski võlausaldajale. Tagatise puudumise kõrval on see järjekordne tegur, mis osutab sellele, et varustuse ostmiseks ette nähtud laen anti erilise riskiga olukorras. Pärast varustuse ostmiseks laenu saamist HKL Bussiliikenne finantsseisund oluliselt ei paranenud ning finantsseisund oli halb ka siis, kui laen HelB-le üle anti.

(106) Enne varustuse ostmiseks antud laenu üleandmist HelB-le 2005. aasta jaanuaris koges ka STA suurenevat kahjumit. Samamoodi nagu HKL Bussiliikenne korral märgib komisjon, et ehkki suurenev kahjum on raskustes oleva äriühingu tunnus, ei ole ainuüksi selle kriteeriumi täitmine iseenesest piisav, et käsitada STA-d raskustes oleva äriühinguna. Sellegipoolest on see selge märk sellest, et STA finantsseisund oli halb.

(107) HelB asutati 2005. aastal ning seetõttu ei olnud HelB-l enne varustuse ostmiseks antud laenu ülevõtmist finantstulemusi. Sellegipoolest tulnuks varustuse ostmiseks antud laenu HelB-le üleandmisega kaasneva riski hindamisel arvesse võtta tema eelkäijate HKL Bussiliikenne ja STA finantsseisundit. Peale selle oli fakt, et HelB oli vastasutatud äriühing, võlausaldajale lisarisk, arvestades, et äsja asutatud äriühingu edasisi majandustulemusi on keerukam prognoosida kui äriühingu puhul, kellel on ette näidata varasemad majandustulemused.

(108) HelB tegelikud majandustulemused pärast varustuse ostmiseks antud laenu ülevõtmist kinnitavad seda, mida võinuks prognoosida tema eelkäijate majandustulemuste alusel. Ajavahemikul alates HelB asutamisest 2005. aastal kuni 2014. aastani teatas HelB igal aastal märkimisväärsest kahjumist. Ainsaks erandiks oli 2013. aasta, mil HelB teenis kohe pärast kahe allutatud laenu saamist väikest kasumit summas 0,1 miljonit eurot. Olukorda teravdas veelgi asjaolu, et alates 2009. aastast oli HelB-l järjest suurem negatiivne omakapital: 2009. aastal oli see 3,3 miljonit eurot, 2010. aastal 6,6 miljonit eurot, 2011. aastal 12,7 miljonit eurot, 2012. aastal 14,6 miljonit eurot, 2013. aastal 15,9 miljonit eurot ja 2014. aastal 22,9 miljonit eurot.

(109) 2004. ja 2007. aastal pikendas linn varustuse ostmiseks antud laenu tagasimaksmise tähtaega kokku kaheksa aasta võrra – kui algne tähtpäev oli 31. detsember 2015, siis pärast pikendamist oli tähtpäev 31. detsember 2023. Tagasimaksmise tähtaja pikendamine suurendab riski, et laen jääb tagasi maksmata, mispuhul oleks turumajanduse tingimustes tegutsev mõistlik võlausaldaja vajalikuks pidanud täiendavat riskipreemiat. Linn ei suurendanud varustuse ostmiseks antud laenu riskimarginaali ning kõnealune täiendav risk seega intressimääras ei kajastunud.

(110) Põhjendustes 104–109 esitatud analüüsi alusel järeldab komisjon, et varustuse ostmiseks ette nähtud laenu andmine ja hilisem üleviimine toimus erilise riskiga olukorras viitemäärade 1997. aasta teatise tähenduses. Käesoleva juhtumi asjaolusid arvesse võttes järeldab komisjon seega, et baasmäärale tuleks lisada vähemalt 400 baaspunkti suurune preemia.

(111) Viitemäärade 1997. aasta teatise alusel võib preemia olla ka suurem kui 400 baaspunkti, kui ükski eraõiguslik pank ei oleks sarnast laenu andma nõustunud. Komisjon ei leidnud tõendeid selle kohta ega pea tõenäoliseks, et mõni eraõiguslik pank oleks nõustunud andma varustuse ostmiseks laenu samadel tingimustel nagu linn, võttes arvesse laenuvõtja(te) halba finantsseisundit. Kuna sellise täiendava preemia arvutamise kohta puuduvad selged eeskirjad, otsustas komisjon konservatiivsuse põhimõtet arvestades, et 400 baaspunkti suurust preemiat siiski ei suurendata täiendavalt.

(112) Soome puhul oli viieaastase pankadevaheliste vahetustehingute intressimäära alusel kindlaks määratud viitemäär 2002. aasta mais 5,06 % ja 2005. aasta jaanuaris 4,08 %. Viitemäärade 1997. aasta teatise alusel on komisjonil õigus kasutada viieaastasest pankadevaheliste vahetustehingute intressimäärast lühemat baasmäära. Käesoleval juhul on komisjoni arvates asjakohane kasutada baasmäärana 12 kuu EURIBORi, esiteks seetõttu, et seda kasutati varustuse ostmiseks antud laenu puhul, võimaldades turuintressimäära hinnata täpsemalt kui viitemäära alusel. Teiseks, mis veelgi olulisem – EURIBORi puhul oleks turuintressimäära asendaja ujuv intressimäär, pidades silmas, et varustuse ostmiseks antud laenu puhul kasutati just ujuvat intressimäära (viitemäära korral oleks asendaja fikseeritud intressimäär).

(113) Viitemäärade kindlaksmääramise metoodika vaadati läbi viitemäärade 2008. aasta teatisega ([23]). Uus metoodika jõustus 1. juulil 2008, st pärast varustuse ostmiseks ette nähtud laenu andmist. Sellegipoolest oleks varustuse ostmiseks antud laenu intressimäära saanud alates laenu väljamaksmisest iga viie aasta järel korrigeerida (vt põhjendus 26), nimelt 24. mail 2007 ja 24. mail 2012. Mõistlik võlausaldaja oleks võlgniku halvenevat finantsseisundit arvestades kõnealust lepingulist õigust kasutanud ja tõstnud intressimäära vastavalt uuele riskitasemele. Nagu on mainitud põhjenduses 153, võib HelB-d pidada raskustes olevaks äriühinguks vähemalt 2009. aastast. Viitemäärade 2008. aasta teatise kohaselt on turutingimustele vastav laenumarginaal tagatiseta laenava raskustes oleva äriühingu korral 1 000 baaspunkti.

(114) Eespool kirjeldatut arvesse võttes on varustuse ostmiseks antud laenu turuintressimäär i) ajavahemikul 24. maist 2002 kuni 23. maini 2012 12 kuu EURIBOR, millele lisandub 400 baaspunkti, ning ii) ajavahemikul 24. maist 2012 kuni 13. jaanuarini 2016 (mil linn loobus laenu tagasinõudmisest; vt allpool) 12 kuu EURIBOR, millele lisandub 1 000 baaspunkti. Tegelik intressimäär oli 12 kuu EURIBOR pluss 5 baaspunkti, st turuintressimäärast vastavalt 395 baaspunkti ja 995 baaspunkti madalam.

(115) 13. jaanuaril 2016 vabastas linn HelB ([24]) kohustusest maksta tagasi varustuse ostmiseks antud laenu põhisumma jääk, st 10,7 miljonit eurot. Lisaks turuintressimäärast madalamale intressimäärale sai HelB seega kasu sellest, et ta ei olnud kohustatud põhisumma jääki tagasi maksma.

(116) Eespool esitatud hinnangu põhjal järeldab komisjon, et varustuse ostmiseks laenu andmisel tingimustel, mis ei vastanud turutingimustele, ei käitunud linn turumajanduse tingimustes tegutseva võlausaldajana. Sellest tulenevalt said HKL Bussiliikenne ja HelB 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laenuga põhjendamatu majandusliku eelise.

9.1.4. *Mõju konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele*

(117) Konkurentsi kahjustamist ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses eeldatakse siis, kui riik annab ettevõtjale rahalise eelise liberaliseeritud sektoris, kus on või võib olla konkurents ([25]). Nagu märkis Euroopa Kohus Altmarki kohtuotsuses, ([26]) olid mitmed liikmesriigid alates 1995. aastast hakanud avama teatavaid veoteenuse turgusid teistes liikmesriikides asuvate ettevõtjate konkurentsile, nii et paljud ettevõtjad juba osutasid linna- ja linnalähi- või piirkondliku transpordi teenuseid nende päritoluriigist erinevas liikmesriigis. Soome bussiveoturg on konkurentsile avatud. Kohaliku bussitranspordi teenuste puhul on pakkumismenetlusi korraldatud alates 1998. aastast (vt põhjendused 24 ja 25). Turul on tegutsenud hulk bussiveoettevõtjaid, sealhulgas teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjad. Peale selle kahjustab igasugune riigipoolne meede, mis võib parandada eelise saaja konkurentsiolukorda võrreldes konkureerivate ettevõtjatega, konkurentsi ja kaubandust ([27]). Seepärast järeldab komisjon, et varustuse ostmiseks antud laen kahjustas või ähvardas kahjustada konkurentsi ning kahjustas liikmesriikidevahelist kaubandust.

9.1.5. *Järeldus riigiabi olemasolu kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses*

(118) Eelkirjeldatust lähtudes järeldab komisjon, et 1. meede on riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses. Abi võrdub järgmiste summade summaga:

1) a) tasumisele kuulunud intressi (arvutatakse turutingimustele vastava intressimäära alusel, st 12 kuu EURIBOR, millele lisandub 400 baaspunkti suurune riskimarginaal ajavahemikul 24. maist 2002 kuni 23. maini 2012 ning 1 000 baaspunkti suurune riskimarginaal ajavahemikul 24. maist 2012 kuni 13. jaanuarini 2016) ja b) tegelikult makstud intressi (arvutatakse tegeliku intressimäära alusel, st 12 kuu EURIBOR, millele lisandub 5 baaspunkti suurune riskimarginaal) vahe; ning

2) laenu põhisumma jääk summas 10,7 miljonit eurot, mis jäi tagasi maksmata.

([23]) Komisjoni teatis viite- ja diskontomäärade kindlaksmääramise meetodi läbivaatamise kohta (ELT C 14, 19.1.2008, lk 6).

([24]) Täpsemalt vabastati kohustusest Helsingin kaupungin Linja-autotoiminta Oy – HelB praegune nimi, mis võeti pärast HelB äritegevuse müümist äriühingule Viikin Linja Oy 15. detsembril 2015.

([25]) 15. juuni 2000. aasta otsus kohtuasjas *Alzetta Mauro*, T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97 kuni 607/97, T-1/98, T-3/98 kuni T-6/98 ja T-23/98, ECLI: EU:C:2000:151, punktid 141 ja 147.

([26]) Otsus 24. juuli 2003. aasta kohtuasjas C-280/00: Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg *vs.* Nahverkehrsgesellschaft Altmark, ECLI:EU:C:2003:415.

([27]) Euroopa Kohtu 7. septembri 1980. aasta otsus kohtuasjas 730/79: Philip Morris, ECLI:EU:C:1980:209, punkt 11. Vt ka otsus kohtuasjas Alzetta Mauro (joonealune märkus nr 25), ECLI:EU:T:2000:151, punkt 80.

Selle arvutuskäigu alusel on abisumma 20 190 595 eurot (vt lisa). Abi andmise kuupäev on: 1. osa korral intressi maksmise tähtpäev, st iga ajavahemikku 2002–2015 jääva aasta 31. detsember ja 13. jaanuar 2016 (laenu lõppkuupäev); 2. osa korral laenu tagasinõudmisest loobumise kuupäev, st 13. jaanuar 2016.

9.2. **2. meede – 2005. aasta allutatud laen**

9.2.1. *Riigi ressursid ja riigiga seostatavus, valikulisus, mõju konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele*

(119) 1. meetme kohta tehtud järeldus seoses riigi ressursside ja riigiga seostatavuse (vt põhjendus 85), valikulisuse (vt põhjendus 86) ning konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele avaldatava mõjuga (vt põhjendus 117) kehtib vastavalt ka käesoleva meetme suhtes.

9.2.2. *Majandusliku eelise olemasolu*

(120) Soome väidab, et tegemist ei olnud uue rahastamise, vaid pigem puhttehnilise meetmega, mille abil muudeti HKL Bussiliikenne bilansis enam kui kümne aasta jooksul kajastatud stardilaen allutatud laenuks. Soome arvamuse kohaselt oli muudatust vaja selleks, et tagada vastavus Soome õigusele (HKL Bussiliikenne tegevus Soome kohaliku omavalitsuse seaduse alusel lõppes ning HelB alustas tegevust Soome piiratud vastutusega äriühingute seaduse alusel).

(121) Komisjon märgib, et allutatud laenu tingimused olid HelB jaoks märksa soodsamad kui selleks allutatud laenuks konverteeritud kohustuste (stardilaen ja STA kohustus) tingimused (vt põhjendus 30). Kui need kohustused kuulusid tasumisele olenemata HelB finantsseisundist, siis allutatud laenu pidi HelB tagasi maksma üksnes juhul, kui ta teenib piisavat kasumit. Arvestades, et HelB eelkäijad (HKL Bussiliikenne ja STA) olid enne meetme võtmist kuuel järjestikusel aastal (1999–2004) märkimisväärses kahjumis, oli kasumi teenimine kaheldav. Peale selle oli allutatud laen allutatud kõigile teistele võlgadele, samal ajal kui konverteeritud kohustused seda ei olnud. Kui stardilaen anti 25 aastaks, siis allutatud laen oli tähtajatu. Samuti oli allutatud laenu intressimäär (6 %) madalam kui stardilaenu algne intressimäär (9 %).

(122) Peale selle erinevad allutatud laenu teatavad tunnused – näiteks asjaolu, et tagasimaksmine oli nõutav üksnes piisava kasumi teenimisel, allutatus, tähtajatus – olulisel määral standardlaenu tunnustest ja sarnanevad kapitali tunnustega niivõrd, et seda ei saa enam käsitada laenuna, vaid kvaasikapitali investeerimisvahendina. Esialgu oligi allutatud laen HelB bilansis kajastatud omakapitalina.

(123) Varem on komisjon järeldanud, et kui algset rahastamist olulisel määral muudetakse, tuleb seda käsitada uue meetmena ([28]). Eespool kirjeldatut arvesse võttes ei saa allutatud laenu seega pidada puhttehniliseks muudatuseks, nagu Soome väitis, vaid seda tuleb käsitada uue rahastamiskorraldusena (võrreldes stardilaenuga), mis hõlmas olemasolevate kohustuste konverteerimist kvaasikapitali investeerimisvahendiks.

(124) Seoses väitega, et olemasolevad kohustused oli vaja allutatud laenuks konverteerida selleks, et tagada kooskõla Soome õigusega, märgib komisjon, et ehkki allutatud laenude teatavad tunnused on tõepoolest reguleeritud Soome piiratud vastutusega äriühingute seaduse alusel (nt piiratud tagasimaksetingimused, tagatiste puudumine), ei olnud linnal seaduse alusel iseenesest kohustust konverteerida kohustused allutatud laenuks, ammugi mitte kokkulepitud tingimustel. Linn pidi valima sobiva instrumendi. Näiteks oleks linn saanud refinantseerida kohustused teistsugustel tingimustel või valida turul refinantseerimise. Kuna aga linn otsustas allutatud laenuks konverteerimise kasuks,

([28]) Komisjoni 23. jaanuari 2018. aasta otsus juhtumis SA.43127 – Poola piirkondliku raudtee restruktureerimine (ELT C 158, 4.5.2018, lk 10), põhjendused 65–67.

pidid sellise laenu teatavad tunnused vastama Soome õigusele. Muude, seadusega reguleerimata tunnuste kindlaksmääramisel oli linnal endiselt vaba voli, näiteks intressimäära puhul. Seepärast ei ole see väide põhjendatud. Igal juhul peavad taolise konverteerimise tingimused siiski vastama riigiabi eeskirjadele, isegi kui konverteerimine on vajalik siseriiklikule õigusele vastavuse tagamiseks. Teisisõnu ei ole riigiabi hindamise seisukohast oluline mitte see, kas linn oli siseriikliku õiguse alusel sunnitud kõnealused kohustused konverteerima, vaid see, kas ta tegi seda turutingimustel.

(125) Sellest tulenevalt peab komisjon hindama, kas 2005. aasta allutatud laenuga sai HelB põhjendamatu majandusliku eelise. Sel otstarbel peab komisjon kindlaks tegema, kas otsusega konverteerida kohustused kokkulepitud tingimustel allutatud laenuks käitus linn viisil, mis on võrreldav erasektori võlausaldaja käitumisega sarnases olukorras.

(126) Turumajanduse tingimustes tegutsev mõistlik võlausaldaja, kellel on valida olemasolevate kohustuste samadel tingimustel ülekandmise ja nende allutatud laenuks konverteerimise vahel, oleks kõigepealt võrrelnud mõlema stsenaariumi finantstulemusi (nt oodatavate tulevaste rahavoogude nüüdispuhasväärtus) ning valinud variandi, millest võib oodata suuremat tulusust.

(127) Linn ei teinud võrdlusanalüüsi, mis oleks võimaldanud kindlaks teha majanduslikult kasulikuma meetme. Soome tunnistas sõnaselgelt, et linn ei korraldanud enne allutatud laenu andmist mingit ärimajanduslikku eelhindamist. Seetõttu ei saanud linn põhjendatult prognoosida, kas HelB teenib allutatud laenu tagasimaksmiseks piisavat kasumit, rääkimata sellest, kas laen tagab suurema tulususe kui konverteeritud kohustused. Turumajanduse tingimustes tegutsev mõistlik võlausaldaja ei oleks sarnases olukorras sel viisil käitunud.

(128) Soome teatas komisjonile uurimisest, mille tulemuste alusel hinnati, et HKL Bussiliikenne ja STA ühinemisega on võimalik saavutada tegevuslikku ja majanduslikku kasu. Sellega seoses viitab Soome linnavolikogu 1. septembri 2004. aasta ettepanekule, milles soovitati ühinemistehinguga jätkata ([29]).

(129) Komisjon vaatas ettepaneku läbi ja märkis, et selles käsitletakse ühinemist, mitte allutatud laenu. Täpsemalt analüüsitakse selles küsimust, kas linnale oleks kasulikum HKL Bussiliikenne ja STA ühendada või peaksid need jääma eraldi ning milline ühinemismudel kõige paremini sobiks. Ettepanek ei sisalda ühtki viidet allutatud laenule, rääkimata laenu majandusliku otstarbekuse või tingimuste analüüsist. Seepärast ei saa väita, et see põhjendab allutatud laenu vastavust turutingimustele.

(130) Igal juhul on selge, et allutatud laenu andmisega (kohustuste konverteerimise teel) nõrgendas linn oma positsiooni võlausaldajana, kuna allutatud laenu tagasimaksmise tingimused olid linna jaoks märksa vähem soodsad kui laenu aluseks olnud kohustuste tagasimaksmise tingimused (vt põhjendus 121). Teisalt ei saanud linn mingit vastutasu. HelB ainuomanikuna oleksid linnal nii allutatud laenu (kohustuste konverteerimise teel) andmise kui ka laenu aluseks olnud kohustuste samadel tingimustel ülekandmise korral olnud samasugused õigused tulevasele kapitalitulule.

(131) Nagu varustuse ostmiseks antud laenu korral (1. meede), võeti 2. meede ilma eraettevõtjate osaluseta; seetõttu ei saa turutingimustele vastavust hinnata otseselt.

(132) Erinevalt 1. meetmest esitas Soome näited ajavahemikul 2004–2006 antud allutatud laenudest, mille intressimäärad jäid vahemikku 4,7–7,539 %, väites, et need moodustavad hinnatava allutatud laenu võrdlusrühma.

(133) Sellega seoses märgib komisjon, et sobiv võrdlusalus peab olema piisavalt võrreldav riigi sekkumisega, pidades eeskätt silmas asjaomase ettevõtja ja turu kategooriat, samuti vaatlusaluse tehingu liiki ja abi saanud ettevõtja olukorda ([30]).

(134) Soome esitatud näidete kohta märgib komisjon esiteks, et Soome ei selgitanud, kas võrdlusrühma kaasatud võlausaldajad kuulusid samasse kategooriasse nagu linn, st kas nad olid kontserni emaettevõtjad, kellel oli oma võlgnikega varasem kokkupuude nii võlausaldajate kui ka aktsionäridena. Teiseks tegutsesid võrdlusrühma kaasatud allutatud laenude saajad teistel turgudel kui HelB (nt metallitootmis-, kinnisvara-, ehitus-, finantsteenuste turg) ning ükski neist ei osutanud bussiveoteenuseid. See on oluline nüanss, kuna turuspetsiifilist riski ei seostata ainuüksi individuaalsete võlgnike, vaid ka majandussektoritega, ning see risk peab piisaval määral kajastuma rahastamiskuludes. Kolmandaks anti võrdlustehingute korral allutatud laenu juba tegutsevatele äriühingutele.

([29]) Linnavolikogu 1. septembri 2004. aasta ettepanek nr 13/2004.

([30]) Vt Üldkohtu 6. märtsi 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-228/99 ja T-233/99: Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen *vs.* komisjon, ECLI:EU:T:2003:57, punkt 251.

Hinnatava tehingu korral anti allutatud laenu (kohustuste konverteerimise teel) aga vastasutatud äriühingule, mis tähendab võlausaldaja jaoks suuremat riski (vt põhjendus 107). Neljandaks ei pruukinud võrdlusrühma kaasatud võlgnike finantsseisund olla võrreldav HelB omaga. See on keskse tähtsusega asjaolu, kuna võlgniku finantssuutlikkus määrab ära võlgnikuga seotud krediidiriski ja sellest tulenevalt ka intressimäära. Kõiki neid erinevusi arvesse võttes leiab komisjon, et Soome esitatud näiteid ei saa käsitada sarnaste turutehingutena ning seetõttu ei ole tegemist sobiva võrdlusalusega.

(135) Tehinguga seotud turuandmete ja sobivate turu võrdlusaluste puudumist arvesse võttes peab komisjon põhjendatuks hinnata 2005. aasta allutatud laenu vastavust turutingimustele viitemäärade 1997. aasta teatise alusel, nagu varustuse ostmiseks antud laenu korral.

(136) Nagu varustuse ostmiseks antud laenu korral, anti 2005. aasta allutatud laen tagatiseta. Peale selle oli see allutatud kõigile teistele võlgadele. Seega kehtib varustuse ostmiseks antud laenu kohta põhjenduses 104 esitatud järeldus – et laen anti viitemäärade 1997. aasta teatise tähenduses erilise riskiga olukorras – *a fortiori* 2005. aasta allutatud laenu suhtes.

(137) Lisaks, võttes arvesse, et 2005. aastal ei olnud HelB-l veel finantstulemusi, oleks turumajanduse tingimustes tegutsev võlausaldaja 2005. aasta allutatud laenu andmisega (kohustuste konverteerimise teel) seotud riski hindamisel arvesse võtnud HelB eelkäijate HKL Bussiliikenne ja STA finantsseisundit. Seda silmas pidades kehtivad varustuse ostmiseks antud laenu kohta põhjendustes 105–106 esitatud hinnangud vastavalt ka 2005. aasta allutatud laenu kohta. Peale selle oli fakt, et HelB oli vastasutatud äriühing, võlausaldajale lisarisk, arvestades, et äsja asutatud äriühingu edasisi majandustulemusi on keerukam prognoosida kui äriühingu puhul, kellel on ette näidata varasemad majandustulemused.

(138) Eespool kirjeldatut arvesse võttes leiab komisjon, et 2005. aasta allutatud laen anti viitemäärade 1997. aasta teatise tähenduses erilise riskiga olukorras. Käesoleva juhtumi asjaolusid arvesse võttes järeldab komisjon seega, et viitemäärale tuleks lisada vähemalt 400 baaspunkti suurune preemia.

(139) Komisjon ei leidnud tõendeid selle kohta ega pea tõenäoliseks, et mõni eraõiguslik pank oleks nõustunud andma allutatud laenu samadel tingimustel nagu linn. Soome väite kohaselt ei ole enam võimalik usaldusväärselt kindlaks teha, mil määral oleksid pangad või finantseerimisasutused olnud valmis HelB-d 2005. aastal rahastama. Viitemäärade 1997. aasta teatise alusel võib preemia olla ka suurem kui 400 baaspunkti, kui ükski eraõiguslik pank ei oleks sarnast laenu andma nõustunud. Kuna sellise täiendava preemia arvutamise kohta puuduvad selged eeskirjad, otsustas komisjon – nagu 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laenu korral – konservatiivsuse põhimõtet arvestades, et 400 baaspunkti suurust preemiat siiski ei suurendata täiendavalt.

(140) Peale selle ei ole mitte ainult preemia, vaid ka viitemäär ise liiga väike, et kajastada allutatud laenu andmisega (kohustuste konverteerimise teel) kaasnevat riski. Seda põhjusel, et viitemäärad peaksid kajastama standardlaenude keskmisi määrasid, kuid käesoleva meetme puhul ei ole tegemist standardlaenu, vaid kvaasikapitali investeerimisvahendiga (vt põhjendus 122), mille puhul turumajanduse tingimustes tegutsev võlausaldaja nõuaks muude tegurite samaks jäädes kõrgemat intressimäära.

(141) Võttes arvesse allutatud laenu andmisega (kohustuste konverteerimise teel) seotud erilist riski, peaks turuintressimäära asendaja olema vähemalt 8,08 % jaanuaris 2005 (mil konverteeriti stardilaen) ja vähemalt 7,70 % aprillis 2006 (mil konverteeriti STA kohustus); need näitajad on saadud vastavalt viitemääradele 4,08 % ja 3,70 % 400 baaspunkti suuruse preemia lisamisega. Seda silmas pidades oli allutatud laenu intressimäär (6 %) madalam kui viitemäärade 1997. aasta teatise alusel kindlaks määratud turuintressimäära asendaja.

(142) Eespool esitatud hinnangu põhjal järeldab komisjon, et allutatud laenu andmisel (kohustuste konverteerimise teel) turutingimustele mittevastavatel tingimustel ei käitunud linn turumajanduse tingimustes tegutseva võlausaldajana. Sellest tulenevalt sai HelB 2005. aastal allutatud laenuga põhjendamatu majandusliku eelise.

9.2.3. *Järeldus riigiabi olemasolu kohta*

(143) Eelkirjeldatust lähtudes järeldab komisjon, et 2. meede on riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses. Abisumma võrdub järgmiste summade vahega:

1) tasumisele kuulunud intress, mis arvutatakse turutingimustele vastava intressimäära alusel, st a) stardilaenu korral 8,08 % ajavahemikus 1. jaanuarist 2005 kuni 11. detsembrini 2015 ja b) STA kohustuse korral 7,70 % ajavahemikus 18. aprillist 2006 kuni 11. detsembrini 2015, ([31]) ja

2) tegelikult makstud intress, st 0.

Selle arvutuskäigu alusel on abisumma 20 241 255 eurot (vt lisa). Abi andmise kuupäev on kuupäev, mil oleks kuulunud tasumisele intress, juhul kui laen oleks antud turutingimustel, st iga ajavahemikku 2005–2014 jääva aasta 31. detsember ja 11. detsember 2015 (päev, mil 2005. aasta allutatud laen konverteeriti HelB omakapitaliks) ([32]).

9.3. **3. meede – 2011. aasta allutatud laen HelB-le**

9.3.1. *Riigi ressursid ja riigiga seostatavus, valikulisus, mõju konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele*

(144) 1. meetme kohta tehtud järeldus seoses riigi ressursside ja riigiga seostatavuse (vt põhjendus 85), valikulisuse (vt põhjendus 86) ning konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele avaldatava mõjuga (vt põhjendus 117) kehtib vastavalt ka käesoleva meetme suhtes.

9.3.2. *Majandusliku eelise olemasolu*

(145) Kõigepealt tuleb meenutada, et 2011. aasta allutatud laenu tingimused olid samad mis 2005. aasta allutatud laenu korral, eelkõige 6 % suurune intressimäär, tagatise puudumine, tagasimaksmise nõue üksnes piisava kasumi olemasolul, allutatus kõigile teistele võlgadele ja tähtajatus. Seetõttu tuleb 2011. aasta allutatud laenu käsitada kvaasikapitali investeerimisvahendina, nagu 2005. aasta allutatud laenugi. Soome ise nimetab 3. meedet kapitalisüstiks ning tunnistab, et tegemist oli kapitaliinstrumendiga. Erinevalt 2005. aasta allutatud laenust ei antud 2011. aasta allutatud laenu aga olemasolevate kohustuste konverteerimise teel, vaid see oli uus omakapitaliinvesteering.

(146) Mõistlik turuinvestor oleks omakapitaliinvesteeringu kaalumisel esmalt teinud investeeringu hindamise analüüsi, et teha kindlaks, kas investeeringu oodatav tasuvuslävi ületab kõiki asjakohaseid riske arvesse võttes investori nõutavat tasuvusläve. Nõutavat tasuvusläve võib käesoleval juhul määratleda minimaalse tulususena, mille turuinvestor oleks investeeringu tegemise eesmärgiks seadnud. Investeeringute hindamise tavapäraste meetodite hulka kuuluvad näiteks nüüdispuhasväärtus ja sisemine tasuvuslävi. Mõistlik turuinvestor oleks investeeringu teinud juhul, kui investeeringu sisemine tasuvuslävi ületab nõutavat tasuvusläve või kui selle nüüdispuhasväärtus on suurem kui null.

(147) Linn ei korraldanud sellist investeeringu hindamist ega muud tüüpi eelhindamist, mis oleks võimaldanud enne 2011. aasta allutatud laenu andmise otsuse tegemist prognoosida investeeringu finantstulemusi. Soome väidab, et enne laenu andmist jälgis linn HelB finantsseisundit ning oli sellega kursis. Üksnes teadlikkus finantsseisundist ei ole investeeringu põhjendamiseks aga piisav, seda enam, et HelB finantsseisund oli halb. Tegelikkuses tegi linn omakapitaliinvesteeringu ilma eelnevalt uurimata, kas investeeringuga on tõenäosus saavutada nõutavat tasuvust. Mõistlik investor ei oleks sarnases olukorras sel viisil käitunud.

([31]) Tasumisele kuulunud intress arvutatakse põhisumma jäägi alusel, millele lisandub kapitaliseeritud intress, sest intressi kapitaliseerimine oli sätestatud laenutingimustes (vt põhjendus 31).

([32]) Laenulepingu kohaselt kuulus intress tasumisele juhul, kui äriühing teenib vastaval eelarveaastal piisavat kasumit. HelB eelarveaasta kattus kalendriaastaga. Seepärast leiab komisjon, et kui laen oleks antud turutingimustel (st turutingimustele vastavas määras intressiga, mida HelB oleks pidanud maksma olenemata oma majandustulemustest), tulnuks intressi tasuda laenu kestuse ajal iga aasta 31. detsembril ning 11. detsembril 2015, st päeval, mil laen konverteeriti HelB omakapitaliks.

(148) Nagu kahe eelmise meetme puhul, anti 2011. aasta allutatud laen eraettevõtjate osaluseta, mistõttu ei saa turutingimustele vastavust hinnata otseselt.

(149) Soome esitas näite allutatud laenu kohta, mis anti 4. detsembril 2012 summas 65 miljonit eurot ja intressimääraga 6 kuu EURIBOR + 4,75 % riskimarginaal (st laenu andmise kuupäeval kokku 5,092 %), väites, et kuna 2011. aasta allutatud laenu intressimäär oli kõrgem, tõendab see näide vastavust turutingimustele.

(150) Nagu 2005. aasta allutatud laenu puhul, ei selgitanud Soome, kas võrdluseks valitud võlausaldaja kuulus samasse kategooriasse nagu linn, st kas ta oli kontserni emaettevõtja, kellel oli oma võlgnikuga varasem kokkupuude nii võlausaldaja kui ka aktsionärina. Peale selle tegutses võrdluseks valitud allutatud laenu andja teisel turul (metsamaa ja maatükkide müük) kui linn/HelB. Samuti tuleb arvestada, et võrdlustehing leidis aset enam kui 1,5 aastat pärast hinnatava allutatud laenu andmist. Viimaks ei pruukinud võrdluseks valitud võlausaldaja finantsseisund olla võrreldav HelB omaga. Seepärast leiab komisjon, et Soome esitatud näidet ei saa käsitada sarnase turutehinguna ning et seega ei ole tegemist sobiva võrdlusalusega.

(151) Muid sobivaid turu võrdlusaluseid komisjon ei leidnud. Võttes arvesse tehinguga seotud turuandmete puudumist ja seda, et sobivaid turu võrdlusaluseid ei õnnestunud kindlaks teha, peab komisjon kasutama muid hindamismeetodeid.

(152) Sellise omakapitaliinvesteeringu korral nagu käesolev meede peab komisjon sobivaks hindamismeetodiks nüüdispuhasväärtust. Nüüdispuhasväärtus vastab nõutava tasuvusläve alusel diskonteeritud oodatavatele tulevastele rahavoogudele. Oodatavad tulevased rahavood koosnevad algsest kapitalikulust (st laen ise) ja edasistest laenumaksetest (st põhisumma ja intressimaksed) kuni täieliku amortiseerimiseni. Seepärast peab komisjon hindama, kui suuri makseid võiks põhjendatult oodata arukas ja mõistlik turuinvestor allutatud laenult äriühingule, mis on sellises finantsseisundis, nagu oli HelB 2011. aasta jaanuaris.

(153) Kõigepealt analüüsis komisjon HelB finantsseisundit 2010. aastal, st linnalt allutatud laenu saamisele eelnenud eelarveaastal. Selle aasta puhul teatas HelB 3,3 miljoni euro suurusest kahjumist ja 6,6 miljoni euro suurusest negatiivsest omakapitalist. Varasemates juhtumites ([33]) on komisjon järeldanud, et kui äriühingul on negatiivne omakapital, võib automaatselt eeldada, et tegemist on raskustes oleva äriühinguga päästmise ja ümberkorraldamise 2004. aasta suuniste punkti 10 alusel. Ka Üldkohus on järeldanud, et negatiivse omakapitaliga äriühing on raskustes olev äriühing ([34]). Lähtudes päästmise ja ümberkorraldamise 2004. aasta suunistest, võis HelB-d enne 2011. aasta allutatud laenu saamist seega pidada raskustes olevaks äriühinguks (alates 2009. aastast) ([35]) ehk ettevõtjaks, kelle puhul riigi mittesekkumine viiks lühema või keskmise ajavahemiku jooksul peaaegu kindlasti ettevõtja tegevuse lõpetamiseni.

(154) Äriühingu finantsperspektiivi hindamiseks ei oleks mõistlik erainvestor ainuüksi analüüsinud jooksvat finantsseisundit, vaid kontrollinud ka varasemaid majandustulemusi. Seda põhjusel, et jooksev finantsseisund võib olla moonutatud, näiteks mittekorduvate üksiksündmuste mõju tõttu. Pikemat ajavahemikku hõlmavate andmete põhjal saab investor paremini prognoosida võimalikke edasisi suundumusi. Sel viisil käituv investor püüaks välja selgitada, kas olenemata HelB kehvast finantsseisundist 2010. aastal võiks sellegipoolest põhjendatult eeldada, et äriühingul õnnestub oma tulemusi parandada ja teenida tulevikus piisavat kasumit, et allutatud laen tagasi maksta.

(155) HelB varasemaid finantsaruandeid analüüsides oleks investor märganud, et alates tegevuse alustamisest 2005. aastal ei teatanud äriühing ühelgi aastal kasumist. 2010. aasta kahjum ei olnud seega üksiksündmuste mõjust või turukeskkonna ajutisest halvenemisest tingitud erand, vaid osa pikaajalisest arengusuundumusest, mida iseloomustab olulise kahjumi teenimine kuuel järjestikusel aastal. 31. detsembri 2010. aasta seisuga moodustas

([33]) Komisjoni 2. aprilli 2008. aasta otsus 2008/716/EÜ riigiabi C 38/07 (ex NN 45/07) kohta, mida Prantsusmaa andis äriühingule Arbel Fauvet Rail SA (ELT L 238, 5.9.2008, lk 27), mis asendati komisjoni 23. juuni 2010. aasta otsusega (EL) 2015/1321 riigiabi C 38/07 (ex NN 45/07) kohta, mida Prantsusmaa andis äriühingule Arbel Fauvet Rail SA (ELT L 203, 31.7.2015, lk 31).

([34]) Üldkohtu 3. märtsi 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-102/07 ja T-120/07: Freistaat Sachsen jt *vs.* komisjon, ECLI:EU:T:2010:62, punkt 106.

([35]) Nagu hiljem selgus, suurenes HelB negatiivne omakapital veelgi: 2009. aastal oli see 3,3 miljonit eurot, 2010. aastal 6,6 miljonit eurot, 2011. aastal 12,7 miljonit eurot, 2012. aastal 14,6 miljonit eurot, 2013. aastal 15,9 miljonit eurot ja 2014. aastal 22,9 miljonit eurot.

HelB kumuleerunud kahjum 16,5 miljonit eurot (2005. aastal oli see 0,1 miljonit eurot). Kahtlemata oleks mõistlik investor nendes näitajates näinud tõsist ohumärki sellest, et äriühing on struktuurselt kahjumlik ning tõenäoliselt ei teeni kasumit. Selline eeldus olnuks isegi põhjendatum juhul, kui arvesse oleks võetud HelB eelkäijate, HKL Bussiliikenne ja STA finantsandmeid, sest ka need äriühingud ei olnud vähemalt alates 1999. aastast kasumit teeninud. See tähendab, et 2010. aasta ei olnud HelB-le ja tema eelkäijatele mitte kuues, vaid tegelikkuses kaheteistkümnes järjestikune kahjumiaasta.

(156) Oletagem, et mõistlik investor oleks HelB kehvast finantsseisundist ja finantsnäitajatest teadlikuna sellegipoolest otsustanud kaaluda, kas uus allutatud laen tagaks äriühingu kasumlikkuse. Soome väite kohaselt võis seda põhjendatult eeldada, pidades eeskätt silmas, et HelB võttis ajavahemikul 2008–2010 meetmeid oma kasumlikkuse parandamiseks (vt põhjendus 61).

(157) Seda arvestades märgib komisjon, et enne kõnealuse investeeringu kasuks otsuse tegemist oleks sel viisil tegutsev investor olnud juba teadlik nende kasumlikkuse parandamise meetmete tegelikest finantstulemustest. 2010. aasta lõpus, st viimasel meetmete rakendamise aastal, teatas HelB 3,3 miljoni euro suurusest kahjumist. Ajavahemikul 2005–2007, st kolme aasta jooksul enne kõnealuste meetmete rakendamist, teatas HelB igal aastal keskmiselt 2,5 miljoni euro suurusest kahjumist. See tähendab, et pärast kasumlikkuse parandamiseks ette nähtud meetmete võtmist oli HelB hoopis suuremas kahjumis kui enne meetmete võtmist. Tagantjärele on selge, et aasta hiljem oli HelB kahjum vaatamata 2011. aasta allutatud laenule veelgi suurem, moodustades 6,1 miljonit eurot.

(158) Mõistlik investor oleks samuti välja selgitanud, kas äriühing, kelle kasuks investeeringut kaalutakse, maksab tagasi oma muid võlgasid. Fakt, et HelB täidab oma kohustusi, oleks andnud investorile teatavat lisakindlust. Asjaolu, et HelB ei olnud 2005. aasta allutatud laenust midagi tagasi maksnud, oleks mõistliku investori kindlustunnet aga vähendanud. 2010. aasta lõpu seisuga oli selle laenu jääk (koos kogunenud interessiga) 21,6 miljonit eurot. Komisjon tuletab meelde, et Soome väite kohaselt oli HelB 2005. aasta allutatud laenu andmise ajal rahuldava krediidivõimelisuse ja järjest paremate kasumiväljavaadetega. Arvestades, et väidetavalt heas finantsseisundis äriühing ei olnud 2005. aasta allutatud laenust midagi tagasi maksnud, ei oleks mõistlik investor oodanud paremaid tulemusi märksa halvemas finantsseisundis ettevõtjalt, nagu HelB seda 2011. aastal oli.

(159) Komisjon ei nõustu Soome arvamusega, et 2005. aasta allutatud laenu tagasimaksmata jäämist ei saa pidada oluliseks teguriks 2011. aasta allutatud laenu turutingimustele vastavuse kindlakstegemisel. Soome põhjendab seda väitega, et Soome õiguses on kehtestatud konkreetsed sätted allutatud laenude kohta. Põhjenduses 124 seoses 2005. aasta allutatud laenuga esitatud põhjendus selle kohta, miks väidetavat vajadust tagada kooskõla Soome õigusega ei saa pidada turutingimustele vastavuse kindlakstegemisel arvestatava tegurina, kehtib *mutatis mutandis* 2011. aasta allutatud laenu kohta. Peale selle oleks allutatud laenu kaaluv mõistlik investor võtnud otsuse tegemisel olulise tegurina arvesse seda, kas võimalik võlgnik oli varem tagasi maksnud sarnaseid laene.

(160) Küsimuses, kui suurt rahavoogu oleks mõistlik investor 2011. aasta allutatud laenult oodanud, tasub meelde tuletada, et laen tuli tagasi maksta üksnes juhul, kui HelB teenib piisavat kasumit, ja üksnes selle kasumi ulatuses. Seepärast uurib komisjon, kui suurt kasumit oleks mõistlik investor HelB-lt alates 2011. aastast oodanud.

(161) Põhjendustes 153–157 esitatud analüüsi põhjal leiab komisjon, et tavapärase riskiprofiiliga mõistlik investor ei oleks HelB-lt oodanud kasumi teenimist ega sellest tulenevalt 2011. aasta allutatud laenu tagasimakseid. Seda analüüsikäiku kinnitavad ka HelB tegelikud majandustulemused, arvestades, et HelB oli jätkuvalt kahjumis ega maksnud 2011. aasta allutatud laenu mingis osas tagasi. Lõpuks konverteeris linn laenu omakapitaliks, mis tähendas sisuliselt laenu mahakandmist, pidades silmas, et HelB lõpetas tegevuse.

(162) Isegi kui HelB oleks teeninud teatavat kasumit, ei oleks ta saanud suunata kogu kasumisummat 2011. aasta allutatud laenu tagasimaksmiseks. Kõigepealt oleks HelB pidanud katma kumuleerunud kahjumi ja allutatud laenude jäägi (31. detsembri 2010. aasta seisuga –0,6 miljonit eurot) ning võimalikust järelejäänud summast oleks peaaegu 80 % tulnud eraldada 2005. aasta allutatud laenu tagasimaksmiseks. Seda põhjusel, et allutatud laenud kuulusid tagasimaksmisele proportsionaalselt ning 2005. aasta allutatud laen (sh kogunenud intress) moodustas ligikaudu 80 % mõlema (st 2005. ja 2011. aasta) allutatud laenu kogujäägist. Teisisõnu pidanuks HelB 2011. aasta 5,8 miljoni euro suuruse allutatud laenu tagasimaksmiseks teenima kasumit vähemalt summas 28 miljonit eurot, kuna lisaks

oleks ta pidanud katma 0,6 miljoni euro suuruse kapitalipuudujäägi ja tagasi maksma 2005. aasta allutatud laenu (21,6 miljonit eurot koos 2010. aasta lõpu seisuga kogunenud intressiga). Peale selle oleks HelB pidanud tagasi maksma 2011. aasta allutatud laenult kogunenud intressi. Võrdluseks – oma tegevusaja kuuel eelarveaastal kuni 2010. aastani oli HelB netokahjum kokku 16,3 miljonit eurot.

(163) Nagu on mainitud põhjenduses 161, ei oleks mõistlik investor oodanud 2011. aasta allutatud laenu tagasimakseid. Sellest tulenevalt on kõnealuse investeeringu nüüdispuhasväärtus (algse kapitalikulu (st laen ise) ja edasiste maksete summa) –5,8 miljonit eurot. Isegi kui eeldada, et HelB oleks teeninud teatavat kasumit, ei oleks see kasum kindlasti olnud piisavalt suur kogu laenu tagasimaksmiseks (vt põhjendus 162). Sellisel juhul oleks investeeringu nüüdispuhasväärtus ikkagi olnud negatiivne. Võttes arvesse, et nüüdispuhasväärtuse analüüsimisel lähtutakse otsustuspõhimõttest, et i) investeerida tasub siis, kui investeeringu nüüdispuhasväärtus on suurem kui null, ning ii) investeerida ei tasu juhul, kui nüüdispuhasväärtus on negatiivne, järeldab komisjon, et mõistlik investor ei oleks HelB-le 2011. aasta jaanuaris allutatud laenu andnud.

(164) Soome väidab, et 2011. aasta allutatud laenu ei tohiks hinnata võrdluses hüpoteetilise uue investori antava laenuga, vaid pigem tuleks seda käsitada pikaajalise kontserniomaniku kapitalisüstina tema täisomanduses olevasse tütarettevõtjasse eesmärgiga kaitsta oma kapitali.

(165) On tõsi, et kõnealuse allutatud laenu turutingimustele vastavuse hindamisel tuleks arvesse võtta asjaolu, et linnal oli HelB-ga eelnev majanduslik kokkupuude aktsionärina (ja võlausaldajana) ([36]). Sellist varasemat kokkupuudet võidakse kaaluda vastupidiste stsenaariumide raamistikus, näiteks võrreldes asjaomase investeeringu oodatavat tasuvust oodatava tasuvusega vastupidises stsenaariumis. Vastupidiste stsenaariumide hulka võivad muu hulgas kuuluda äriühingu müük, vara võõrandamine, äriühingu likvideerimine, restruktureerimine või erakapitali kaasamine. Kui mõni nendest alternatiivsetest stsenaariumidest tagaks suurema oodatava kasu või väiksema oodatava kahju kui valitud stsenaarium, oleks turuinvestor otsustanud selle kasuks.

(166) 2011. aasta allutatud laenu korral ei teinud linn tasuvuse võrdlust ühegi alternatiivse stsenaariumiga. Peale selle ei väida Soome, et laen oleks linnale taganud suurima tasuvuse. Seega tegi linn investeerimisotsuse kontrollimata, kas see on kasulikum kui teised kättesaadavad valikuvariandid. Igal juhul ei oleks varasema kokkupuutega mõistlik investor sellisel viisil käitunud.

(167) Kuna linn võrdlevat hindamist ei teinud, tegi komisjon seda ise. Esiteks märgib komisjon, et aktsionäril, kellele kuulub 100 % äriühingu aktsiatest, võivad tõepoolest olla teistsugused huvid kui varasema kokkupuuteta investoril. Sellegipoolest ei oleks isegi täisosalusega investor rahastanud oma tütarettevõtjat piiramata ajaks, vaid oleks varem või hiljem oodanud oma investeeringu pealt tulu.

(168) 2011. aasta allutatud laenu andmise ajal ei olnud HelB ja tema eelkäijad teeninud kasumit vähemalt 12 järjestikusel aastal ning mingeid reaalseid kasumiväljavaateid ei olnud (vt põhjendus 155). Vaatamata linna varasemale investeeringule summas vähemalt 30,8 miljonit eurot (stardilaen ja varustuse ostmiseks antud laen), ammendus tema kapital iga aastaga. 2010. aastaks moodustas HelB ja tema eelkäijate kasuks tehtud investeeringuga seoses kumuleerunud kapitalikahjum linna jaoks 21,7 miljonit eurot ([37]). On küsitav, kas mõistlik aktsionär oleks tütarettevõtjat sellistes tingimustes edasi rahastanud.

(169) Kvantitatiivsest vaatenurgast oleks mõistlik turuinvestor 2011. aasta allutatud laenult põhjendatult oodanud tasuvust –5,8 miljonit eurot (vt põhjendus 163). See ei ole aga ainus tegur, mida aktsionär (eelkõige aktsionär, kellele kuulub 100 % äriühingu aktsiatest) oleks arvesse võtnud. Lisaks oleks ta arvesse võtnud oodatavat tulevast kapitalikasumit/-kahjumit. Seda silmas pidades märgib komisjon, et kui HelB oleks jätkanud kapitali ammendamist samas keskmises tempos nagu ajavahemikul 2005–2010, oleks linn igal aastal alates investeeringu tegemisest kaotanud veel vähemalt 2,7 miljonit eurot oma kapitalist. Tegelikkuses kaotas linn märksa suurema summa – ajavahemikul 2011–2014 keskmiselt 4,1 miljonit eurot aastas.

([36]) Vt Euroopa Kohtu 3. aprilli 2014. aasta otsus kohtuasjas C-224/12 P: ING Groep NV, ECLI:EU:C:2014:213, punktid 29–37.

([37]) HKL Bussiliikenne netovara oli 1999. aastal 9 miljonit eurot, 2004. aastal aga 3,6 miljonit eurot, HelB netovara oli 2005. aastal 9,7 miljonit eurot ja 2010. aastal –6,6 miljonit eurot.

(170) Järgnevalt kaalub komisjon alternatiivset stsenaariumi, mis hõlmab HelB müüki. Selles stsenaariumis oleks linn pidanud kandma müügiprotsessi kulud, mis enamasti ei ole üleliia suured. Samuti oleks ta pidanud maha kandma 2005. aasta allutatud laenu. Selle laenu puhul oli tagasimaksmine aga ebatõenäoline ning tegelikkuses seda tagasi ei makstudki (vt põhjendus 158). Samuti oleks linn pidanud maha kandma varustuse ostmiseks antud laenu, millest 2010. aasta lõpu seisuga oli tagasi maksmata 13,1 miljonit eurot ja millest HelB maksis igal aastal tagasi 0,6 miljonit eurot. Ei olnud mõistlik eeldada, et varustuse ostmiseks antud laen makstakse täies ulatuses tagasi (enne laenu mahakandmist oli HelB laenust tagasi maksnud vaid 2,4 miljonit eurot). Isegi kui HelB oleks jätkanud laenu tagasimaksmist (mis oli ebatõenäoline), oleks võimalik tulu olnud oluliselt väiksem kui tõenäoline kapitalikahjum (vt eelmine põhjendus). Kokkuvõttes võib kindlalt eeldada, et müügistsenaariumi korral ei oleks võrreldes tegeliku stsenaariumiga kaasnenud mingeid lisakulusid.

(171) Teisalt oleks linn selles stsenaariumis teeninud müügitehingult tulu. Komisjonil ei ole täpseid andmeid, mis võimaldaks hinnata HelB väärtust 2011. aasta jaanuaris. Hindamise otstarbel ei ole aga vaja kindlaks teha täpset müügiväärtust. Piisab sellest, kui tõendada, et oodatav müügitulu oleks suurem kui tasuvus lähtestsenaariumis, st suurem kui –5,8 miljonit eurot (vt põhjendus 163).

(172) 2015. aasta septembris tegi Inspira Oy linna tellimusel eksperdihinnangu, mille kohaselt jäi HelB hinnanguline väärtus vahemikku 11,6–25,6 miljonit eurot (olenevalt kasutatud hindamismeetodist). 2015. aasta detsembris müüs linn HelB hinnaga 24,2 miljonit eurot. Komisjon märgib, et HelB netovara, mis kajastab äriühingu väärtust, oli 2014. aasta detsembris 16,3 miljonit eurot väiksem kui 2010. aasta detsembris. Ka HelB finantsperspektiiv halvenes, arvestades, et 2014. aastal teatas äriühing 7 miljoni euro suurusest kahjumist (näitaja halvenes võrreldes eelnenud aastaga) ja 2010. aastal 3,3 miljoni euro suurusest kahjumist (näitaja paranes võrreldes eelnenud aastaga). Seda silmas pidades võib eeldada, et 2011. aasta allutatud laenu andmise ajal oli HelB väärtus suurem kui äriühingu müügi ajal. Igal juhul ei ole põhjust kahelda, et linn oleks HelB müügilt 2011. aasta jaanuaris võinud oodata vähemalt teatavas summas tulu. Seda arvesse võttes võib järeldada, et müügistsenaariumis oli oodatav tasuvus suurem kui tegelikus stsenaariumis (st laenu andmine). Sellest tulenevalt ei vastanud 2011. aasta allutatud laen turutingimustele isegi linna varasemat majanduslikku kokkupuudet arvestades.

(173) Piiramata eelmises põhjenduses esitatud järeldust, tasub märkida, et isegi kui 2011. aasta allutatud laen oleks linna jaoks olnud parim valikuvariant (kuigi see nii ei ole), ei oleks see ikkagi vastanud turutingimustele, kuna laenu ei antud turutingimustel. Seda põhjusel, et viitemäärade 2008. aasata teatise ([38]) (mis jõustus 1. juulil 2008 ning on seega kohaldatav 2011. aasta allutatud laenu suhtes) kohaselt oli sellisele finantsraskustes äriühingule nagu HelB (reiting CCC ja madalam) 2011. aasta jaanuaris tagatiseta antud standardlaenu turuintressimäära asendaja 11,49 % (baasmäär 1,49 %, millele lisandub 1 000 baaspunkti suurune marginaal). Seega oli see märksa kõrgem tegelikult kohaldatud intressimäärast 6 %. Õigupoolest peaks kõnealune asendaja olema isegi kõrgem, et võtta arvesse allutatud laenu kvaasikapitali tunnustest tulenevat riski.

(174) Soome esitas eksperdiuuringu, milles hinnati HelB-le antud allutatud laenude vastavust turutingimustele. Uuringus käsitleti 2011. ja 2012. aasta allutatud laene. Ekspert leidis, et nende laenude puhul kasutatud 6 % suurust intressimäära võib pidada turutingimustele vastavaks. Komisjon aga märgib, et uuring kannab kuupäeva 8. juuni 2015, st see koostati tükk aega pärast seda, kui linn tegi otsuse anda kõnealused laenud. Kohtu konsolideeritud kohtupraktika kohaselt tuleb turutingimustele vastavuse kindlakstegemiseks teha eelhindamine, võttes aluseks sekkumisotsuse tegemise hetkel kättesaadava teabe ([39]). Uuring tehti tagantjärele, mistõttu ei saa seda lugeda põhjendatud tõenduseks turutingimustele vastavuse kohta.

(175) Sellegipoolest vaatas komisjon uuringu läbi ja leiab, et uuring ei sobi turutingimustele vastavuse tõendamiseks alljärgnevatel põhjustel. Esiteks hinnatakse uuringus HelB reitingut kolmeaastase perioodi lõikes (2010–2012) ning seega ei sisalda see täpseid andmeid äriühingu finantsseisundi kohta konkreetselt laenude andmise ajal. Teiseks võrreldakse hinnatavaid laene turutingimustel antud allutatud laenude valimiga. Võrdlusrühmas on aga rohkem kõrgema reitinguga võlgnikke ning seetõttu on turuintressimäära mediaan hinnatud liiga väikseks ([40]). Igal juhul on HelB-le antud allutatud laenude intressimäär ilma igasuguse põhjenduseta ikkagi madalam kui see alahinnatud

([38]) Vt joonealune märkus 23.

([39]) Euroopa Kohtu 5. juuni 2012. aasta otsus kohtuasjas C-124/10 P: komisjon *vs.* EDF, ECLI:EU:C:2012:318, punktid 83, 84, 85 ja 105; Euroopa Kohtu 16. mai 2002. aasta otsus kohtuasjas C-482/99: Prantsusmaa *vs.* komisjon (Stardust), ECLI:EU:C:2002:294, punktid 71 ja 72; Üldkohtu 30. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas T-16/96: Cityflyer Express *vs.* komisjon, ECLI:EU:T:1998:78, punkt 76; Üldkohtu 25. juuni 2015. aasta otsus kohtuasjas T-305/13: Servizi assicurativi del commercio estero SpA (SACE) ja Sace BT SpA *vs.* komisjon, ECLI:EU:T:2015:435, punkt 183, mida kinnitati Euroopa Kohtu 23. novembri 2017. aasta otsuses kohtuasjas C-472/15 P, ECLI:EU:C:2017:885, punktid 108 ja 109.

([40]) Täpsemalt hõlmab valim kaheksat laenu reitinguga BB–/Ba3 (st kõrgem reiting) ja ainult kaht laenu reitinguga CCC+/Caa1 (st madalam reiting), mis tähendab, et võrdlusrühma mediaanintressimäär on sellevõrra väiksem.

mediaanintressimäär (6,9 %). Samuti on allutatud laenude intressimäär madalam 2011. ja 2012. aastal emiteeritud võlakirjade kupongimäärade mediaanist, ehkki võlakirjad on enamasti kõrgema nõudeõiguse järguga kui allutatud laenud ning seeläbi väiksema riskiga. Lisaks sellele, et uuring tehti tagantjärele –, mis on juba iseenesest piisav fakt, et see põhjendatud tõendusena välistada –, ei hinnata selles asjakohasel viisil allutatud laenude turuintressimäära.

(176) Eespool esitatud hinnangu põhjal järeldab komisjon, et 2011. aasta allutatud laenuga sai HelB põhjendamatu majandusliku eelise.

(177) Põhjenduses 163 järeldas komisjon, et mõistlik investor ei oleks HelB-le 2011. aasta jaanuaris allutatud laenu andnud. Teisisõnu ei oleks HelB sellistel tingimustel laenu mingil juhul saanud turult, sest olenemata kasutatud intressimäärast oleks sellise laenu andmisel tehtava investeeringu nüüdispuhasväärtus igal juhul olnud negatiivne. HelB rasket finantsseisundit arvestades ei olnud mõistlik eeldada, et ta teenib laenu tagasimaksmiseks piisavat kasumit. Üldkohus leidis, et olukorras, kus laenuvõtja on keerukas finantsseisundis, mida iseloomustavad eelkõige vähenev käive, negatiivne omakapital ja suutmatus maksta laene tagasi omavahenditest, võib laenus peituv majanduslik eelis olla võrdne laenatud vahendite kogusummaga ([41]). Seda silmas pidades vastab 2011. aasta allutatud laenuga antud majanduslik eelis laenu kogusummale.

9.3.3. *Järeldus riigiabi olemasolu kohta*

(178) Eelkirjeldatust lähtudes leiab komisjon, et 3. meede on riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses. Abisumma võrdub laenu kogusummaga, st 5,8 miljonit eurot. Abi andmise kuupäev on laenu andmise kuupäev, st 31. jaanuar 2011.

9.4. **4. meede – 2012. aasta allutatud laen HelB-le**

9.4.1. *Riigi ressursid ja riigiga seostatavus, valikulisus, mõju konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele*

(179) 1. meetme kohta tehtud järeldus seoses riigi ressursside ja riigiga seostatavuse (vt põhjendus 85), valikulisuse (vt põhjendus 86) ning konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele avaldatava mõjuga (vt põhjendus 117) kehtib vastavalt ka käesoleva meetme suhtes.

9.4.2. *Majandusliku eelise olemasolu*

(180) Kõigepealt tuleb märkida, et kuna 2012. aasta allutatud laen anti pärast kaebuse esitamist 2011. aasta oktoobris, nõudis linnavolikogu, et kõnealune allutatud laen antaks turutingimustel. Sellest lähtuvalt ei sisalda laen Soome väitel riigiabi. Väite toetamiseks ei esitatud tõendeid ega põhjendatud selgitust. Samuti ei kinnita seda komisjoni hinnang (vt allpool). Seetõttu tuleb väide tagasi lükata.

(181) 2012. aasta allutatud laen anti samadel tingimustel nagu 2011. aasta allutatud laen. Nende tingimuste hulgas olid eeskätt 6 % suurune intressimäär, tagatise puudumine, tagasimaksmise nõue üksnes piisava kasumi olemasolul, allutatus kõigile teistele võlgadele ja tähtajatus. Soome kinnitas, et 2012. aasta allutatud laenu üldtingimused olid samad mis 2011. aasta allutatud laenu korral.

(182) Enne 2012. aasta allutatud laenu andmist HelB-le ei korraldanud linn investeeringu hindamist ega muud samaväärset menetlust investeeringu oodatavate finantstulemuste hindamiseks.

(183) 2012. aasta allutatud laenu andmisel ei osalenud eraettevõtjad, mistõttu ei saa turutingimustele vastavust hinnata otseselt. Soome ei esitanud andmeid sarnaste turutehingute kohta (vt põhjendused 149–150) ning komisjon ei tuvastanud sobivaid turu võrdlusaluseid. Nagu 2011. aasta allutatud laenu korral, peab komisjon seega kasutama teist hindamismeetodit – nüüdispuhasväärtuse analüüsi.

([41]) Otsus kohtuasjas T-423/14: Larko Geniki Metalleftiki kai Metallourgiki AE *vs.* komisjon, ECLI:EU:T:2018:57, punkt 193 ja viidatud kohtupraktika.

(184) 2012. aasta allutatud laenu andmise ajal oli HelB finantsseisund isegi halvem kui 2011. aasta allutatud laenu saamise ajal. 2011. aasta lõpus teatas HelB 6,1 miljoni euro suurusest kahjumist (2010. aastal 3,3 miljonit eurot) ning 12,7 miljoni euro suurusest negatiivsest omakapitalist (2010. aastal 6,6 miljonit eurot). Äriühingut võis pidada raskustes olevaks päästmise ja ümberkorraldamise 2004. aasta suuniste tähenduses. Samamoodi oli HelB finantsperspektiiv 2012. aasta mais isegi halvem kui 2011. aasta jaanuaris, mil anti eelmine allutatud laen. Seda põhjusel, et HelB kumuleerunud kahjum suurenes 2011. aastal kajastatud kahjumi tõttu ning seega oli 2011. aasta HelB-le ja tema eelkäijatele 13. järjestikune kahjumiaasta.

(185) HelB veelgi halvemat finantsseisundit ja -perspektiivi arvesse võttes kehtib põhjenduses 161 2011. aasta allutatud laenu kohta tehtud järeldus *a fortiori* 2012. aasta allutatud laenu suhtes. See tähendab, et tavapärase riskiprofiiliga mõistlik investor ei oleks HelB-lt oodanud kasumi teenimist ega sellest tulenevalt 2012. aasta allutatud laenu tagasimakseid. Seda kinnitasid edasised sündmused – HelB ei maksnud 2012. aasta allutatud laenust ühtki osa tagasi ning lõpuks konverteeris linn laenu omakapitaliks, mis tähendas sisuliselt laenu mahakandmist, arvestades, et HelB lõpetas tegevuse.

(186) Peale selle ei olnud linn 2012. aasta mais ikka veel saanud tagasimakseid ei 2005. aasta allutatud laenult ega 2011. aasta allutatud laenult. Nende laenude jääk oli 2011. aasta lõpu seisuga (koos kogunenud intressiga) kokku 28,4 miljonit eurot (st 6,8 miljonit eurot rohkem kui 2010. aasta lõpus). Sellest tulenevalt oleks HelB pidanud 2012. aasta allutatud laenu tagasimaksmiseks teenima kasumit vähemalt summas 37,3 miljonit eurot, kõigepealt kapitalipuudujäägi ([42]) (2011. aasta lõpu seisuga 0,9 miljonit eurot) katmiseks ning seejärel 2005. ja 2011. aasta allutatud laenude (2011. aasta lõpu seisuga 28,4 miljonit eurot koos kogunenud intressiga) tagasimaksmiseks proportsionaalselt 2012. aasta allutatud laenuga summas 8 miljonit eurot. 2012. aasta allutatud laenu tagasimaksmiseks oleks tulevane kasum pidanud olema 9,3 miljoni euro võrra suurem kui 2011. aasta laenu korral (vt põhjendus 162).

(187) Võttes arvesse, et 2012. aasta allutatud laenu korral oli edasiste tagasimaksete oodatav summa null, on kõnealuse investeeringu nüüdispuhasväärtus (algse kapitalikulu (st laen ise) ja edasiste maksete summa) –8 miljonit eurot. Isegi kui HelB oleks teeninud teatavat kasumit, ei oleks see kasum kindlasti olnud piisavalt suur kogu laenu tagasimaksmiseks (vt põhjendus 186). Sellisel juhul oleks investeeringu nüüdispuhasväärtus ikkagi olnud negatiivne. Sellest lähtuvalt järeldab komisjon nüüdispuhasväärtuse analüüsimisel kehtivat otsustuspõhimõtet (vt põhjendus 163) arvesse võttes, et mõistlik investor ei oleks HelB-le 2012. aasta mais allutatud laenu andnud.

(188) Seoses Soome väitega, et 2012. aasta allutatud laen oli aktsionäri põhjendatud rahastamismeede, mille eesmärk oli tagada tema täisomanduses oleva tütarettevõtja likviidsus, kehtib põhjendustes 165–172 esitatud hinnang 2011. aasta allutatud laenu kohta *mutatis mutandis* 2012. aasta allutatud laenu suhtes, nagu selgitatakse allpool.

(189) 2012. aasta allutatud laenu andmise ajal ei olnud HelB ja tema eelkäijad teeninud kasumit vähemalt 13 järjestikusel aastal ning mingeid reaalseid kasumiväljavaateid ei olnud (vt põhjendus 184). Vaatamata linna varasemale investeeringule summas vähemalt 36,6 miljonit eurot (stardilaen, varustuse ostmiseks antud laen ja 2011. aasta allutatud laen), ammendus tema kapital iga aastaga. 2011. aastaks moodustas HelB ja tema eelkäijate kasuks tehtud investeeringuga seoses kumuleerunud kapitalikahjum linna jaoks 27,8 miljonit eurot ([43]). On küsitav, kas mõistlik aktsionär oleks tütarettevõtjat sellistes tingimustes edasi rahastanud.

(190) Kvantitatiivsest vaatenurgast oleks mõistlik turuinvestor 2012. aasta allutatud laenult põhjendatult oodanud tasuvust –8 miljonit eurot (vt põhjendus 187). See ei ole aga ainus tegur, mida aktsionär (eelkõige aktsionär, kellele kuulub 100 % äriühingu aktsiatest) oleks arvesse võtnud. Lisaks oleks ta arvesse võtnud oodatavat tulevast kapitalikasumit/-kahjumit. Seda silmas pidades märgib komisjon, et kui HelB oleks jätkanud kapitali ammendamist samas keskmises tempos nagu ajavahemikul 2005–2011, oleks linn igal aastal alates investeeringu tegemisest kaotanud veel vähemalt 3,2 miljonit eurot oma kapitalist. Tegelikkuses kaotas linn isegi suurema summa – ajavahemikul 2012–2014 keskmiselt 3,4 miljonit eurot aastas.

(191) Nagu 2011. aasta allutatud laenu korral, kaalub komisjon järgnevalt alternatiivset stsenaariumi, mis hõlmab HelB müüki. Selles stsenaariumis oleks linn pidanud kandma müügiprotsessi kulud, mis enamasti ei ole üleliia suured. Samuti oleks ta pidanud maha kandma 2005. ja 2011. aasta allutatud laenud. Nende laenude puhul oli tagasimaksmine aga ebatõenäoline ning tegelikkuses neid tagasi ei makstudki (vt põhjendused 158 ja 161). Samuti oleks linn pidanud maha kandma varustuse ostmiseks antud laenu, millest 2011. aasta lõpu seisuga oli tagasi maksmata 12,5 miljonit eurot ja millest HelB maksis igal aastal tagasi 0,6 miljonit eurot. Ei olnud mõistlik eeldada,

([42]) Kumuleerunud kahjumi ja kapitalilaenude summa.

([43]) HKL Bussiliikenne netovara oli 1999. aastal 9 miljonit eurot, 2004. aastal aga 3,6 miljonit eurot, HelB netovara oli 2005. aastal 9,7 miljonit eurot ja 2011. aastal –12,7 miljonit eurot.

et varustuse ostmiseks antud laen makstakse täies ulatuses tagasi (enne laenu mahakandmist oli HelB laenust tagasi maksnud vaid 1,8 miljonit eurot). Isegi kui HelB oleks jätkanud laenu tagasimaksmist (mis oli ebatõenäoline), oleks võimalik tulu olnud oluliselt väiksem kui tõenäoline kapitalikahjum (vt eelmine põhjendus). Kokkuvõttes võib kindlalt eeldada, et müügistsenaariumi korral ei oleks võrreldes tegeliku stsenaariumiga kaasnenud mingeid lisakulusid.

(192) Teisalt oleks linn selles stsenaariumis teeninud müügitehingult tulu. Komisjonil ei ole täpseid andmeid, mis võimaldaks hinnata HelB väärtust 2012. aasta mais. Hindamise otstarbel ei ole aga vaja kindlaks teha täpset müügiväärtust. Piisab sellest, kui tõendada, et oodatav müügitulu oleks suurem kui tasuvus lähtestsenaariumis, st suurem kui –8 miljonit eurot (vt põhjendus 187).

(193) Nagu on mainitud põhjenduses 172, hinnati HelB väärtuseks 2015. aasta septembris 11,6–25,6 miljonit eurot ja 2015. aasta detsembris müüs linn HelB hinnaga 24,2 miljonit eurot. Komisjon märgib, et HelB netovara, mis kajastab äriühingu väärtust, oli 2014. aasta detsembris 10,2 miljonit eurot väiksem kui 2011. aasta detsembris. Ka HelB finantsperspektiiv halvenes, arvestades, et 2014. aastal teatas äriühing 7 miljoni euro suurusest kahjumist (mis oli võrreldes eelnenud aastaga 7,1 miljoni euro võrra suurem) ja 2010. aastal 6,1 miljoni euro suurusest kahjumist (eelnenud aastal 3,3 miljonit eurot). Seda silmas pidades võib eeldada, et 2012. aasta allutatud laenu andmise ajal oli HelB väärtus suurem kui äriühingu müügi ajal. Igal juhul ei ole põhjust kahelda, et linn oleks 2012. aasta mais HelB müügilt võinud oodata vähemalt teatavas summas tulu. Seda arvesse võttes võib järeldada, et müügistsenaariumis oli oodatav tasuvus suurem kui tegelikus stsenaariumis (st laenu andmine). Sellest tulenevalt ei vastanud 2012. aasta allutatud laen turutingimustele isegi linna varasemat majanduslikku kokkupuudet arvestades.

(194) Piiramata eelmises põhjenduses esitatud järeldust, tasub märkida, et isegi kui 2012. aasta allutatud laen oleks linna jaoks olnud parim valikuvariant (kuigi see nii ei ole), ei oleks see ikkagi vastanud turutingimustele, kuna laenu ei antud turutingimustel. Seda põhjusel, et viitemäärade 2008. aasata teatise ([44]) (mis jõustus 1. juulil 2008 ning on seega kohaldatav 2012. aasta allutatud laenu suhtes) kohaselt oli sellisele finantsraskustes äriühingule nagu HelB (reiting CCC ja madalam) 2012. aasta mais tagatiseta antud standardlaenu turuintressimäära asendaja 11,67 % (baasmäär 1,67 %, millele lisandub 1 000 baaspunkti suurune marginaal). Seega oli see märksa kõrgem tegelikult kohaldatud intressimäärast 6 %. Õigupoolest peaks kõnealune asendaja olema isegi kõrgem, et võtta arvesse allutatud laenu kvaasikapitali tunnustest tulenevat riski.

(195) Nagu hinnati põhjendustes 174–175, ei saa uuringut, mille Soome 2011. ja 2012. aasta allutatud laenude kohta esitas, lugeda põhjendatud tõenduseks turutingimustele vastavuse kohta.

(196) Eespool kirjeldatu põhjal järeldab komisjon, et 2012. aasta allutatud laenuga sai HelB põhjendamatu majandusliku eelise. Abisumma võrdub laenu kogusummaga samadel põhjustel nagu kirjeldatud põhjenduses 177.

9.4.3. *Järeldus riigiabi olemasolu kohta*

(197) Eelkirjeldatust lähtudes leiab komisjon, et 4. meede on riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses. Abisumma võrdub laenu kogusummaga, st 8 miljonit eurot. Abi andmise kuupäev on laenu andmise kuupäev, st 23. mai 2012.

9.5. **Üldine järeldus abi olemasolu kohta**

(198) Võttes arvesse põhjendustes 78–197 esitatud hinnangut, järeldab komisjon, et 1., 2., 3. ja 4. meede (varustuse ostmiseks antud laen ja allutatud laenud) on riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses ja kogusummas 54 231 850 eurot.

10. **ABI KOKKUSOBIVUS SISETURUGA**

(199) Kuivõrd 1., 2., 3. ja 4. meetme puhul on tegemist riigiabiga ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, peab komisjon hindama, kas seda abi võib pidada siseturuga kokkusobivaks.

([44]) Vt joonealune märkus 23.

(200) Kohtupraktika kohaselt on liikmesriigi ülesanne esitada siseturuga kokkusobivuse võimalikud põhjused ja tõendada, et sellise kokkusobivuse tingimused on täidetud ([45]). Soome aga leiab, et asjaomased meetmed ei kujuta endast riigiabi, ega ole seega esitanud ühtki põhjendust siseturuga kokkusobivuse kohta.

(201) Sellegipoolest hindas komisjon abi kokkusobivust siseturuga.

(202) Kuna HelB ja tema eelkäijad tegutsevad avaliku reisijateveo valdkonnas, analüüsis komisjon kõigepealt, kas käesolev juhtum võis kuuluda määruse (EMÜ) nr 1191/69 ja määruse (EÜ) nr 1370/2007 ([46]) kohaldamisalasse. Määruses (EMÜ) nr 1191/69 sätestati maismaatranspordiga seotud avaliku teenindamise kohustuste suhtes kohaldatavad eeskirjad, mis kehtisid enne määruse (EÜ) nr 1370/2007 (mis käsitleb avaliku reisijateveoteenuse osutamist raudteel ja maanteel) jõustumist. Määruses (EÜ) nr 1370/2007 sätestati tingimused, mille puhul avaliku reisijateveoteenuse lepingute ja kontsessioonidega ette nähtud hüvitised on siseturuga kokkusobivad ning mille korral ei pea riigiabist eelnevalt teatama. Komisjon märgib, et 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laen ning 2005., 2011. ja 2012. aasta allutatud laenud kujutavad endast HelB finantseerimist laenuvahendite varal ning et neid meetmeid ei saa mingil moel käsitada hüvitisena avaliku teenindamise kohustuste täitmise eest. Seepärast ei kuulu hinnatavad meetmed nende määruste kohaldamisalasse.

(203) Seejärel hindas komisjon, kas siseturuga kokkusobivus võib olla põhjendatud ELi toimimise lepingu artikli 93 alusel. ELi toimimise lepingu artiklis 93 on sätestatud eeskirjad transpordi koordineerimise ja transpordivaldkonnas avaliku teenindamise kohustuse täitmiseks antud riigiabi siseturuga kokkusobivuse kohta, kusjuures tegemist on *lex specialis*'ega ELi toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 ja artikli 107 lõike 3 suhtes. Euroopa Kohtu kohtupraktika kohaselt tunnistatakse selles artiklis, et transpordi jaoks antav abi on siseturuga kokkusobiv ainult selgelt kindlaksmääratud juhtudel, mis ei kahjusta liidu üldisi huve ([47]).

(204) Komisjon märgib, et abi saab siseturuga kokkusobivaks pidada juhul, kui see vastab transpordi koordineerimise vajadusele. Selleks et pidada teatavat meedet transpordi koordineerimise vajadusele vastavaks, peab see olema kavandatud eesmärgi täitmiseks vajalik ja proportsionaalne. Mitmes varasemas otsuses on komisjon järeldanud, et transpordi koordineerimiseks antud abi on ELi toimimise lepingu artikli 93 alusel siseturuga kokkusobiv, kui täidetud on järgmised kumulatiivsed tingimused: i) abi aitab saavutada ühist huvi pakkuvat eesmärki; ii) abi on vajalik ja sellel on ergutav mõju; iii) abi on proportsionaalne; iv) abi või toetatud tegevus on kõikidele kasutajatele mittediskrimineerivalt kättesaadav. Seega peab abi esmajärjekorras olema vajalik ühist huvi pakkuva eesmärgi saavutamiseks ning sel peab olema ergutav mõju – see tähendab, et abi peab muutma abisaaja käitumist nii, et ta hakkab tegelema lisategevusalaga, millega ta ilma abita ei tegeleks või tegeleks vähesel määral või teistmoodi, mis omakorda tähendaks, et ühist huvi pakkuvat eesmärki ei saavutata. Komisjon leiab, et 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laenul ning 2005., 2011. ja 2012. aasta allutatud laenudel ergutavat mõju ei olnud, kuna nende meetmete tulemusena ei muutnud HelB (ega tema eelkäijad) oma käitumist nii, et ta oleks hakanud tegelema lisategevusalaga, millega ta ilma abita tegelenud ei oleks. Võttes arvesse, et eespool esitatud tingimused on kumulatiivsed, piisab sellest asjaolust järeldamaks, et hinnatavaid meetmeid ei saa tunnistada siseturuga kokkusobivaks ELi toimimise lepingu artikli 93 alusel.

(205) Samuti hindas komisjon, kas abi siseturuga kokkusobivuse hindamisel on võimalik toetuda ELi toimimise lepingu artikli 107 lõigetes 2 ja 3 sätestatud eranditele. Komisjon märgib, et ELi toimimise lepingu artikli 107 lõikes 2 sätestatud erandid (üksiktarbijatele antav abi, loodusõnnetuste ja erakorraliste sündmuste tekitatud kahju korvamiseks antav abi, teatavate Saksamaa jagamisest kahjustatud piirkondade majandusele antav abi) ei ole ilmselgelt kohaldatavad. Sama järeldus kehtib ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punktidega d ja e ette nähtud erandite kohta (abi kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks ning komisjoni otsusega kindlaks määratav abi). Samuti ei ole kohaldatav ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punktis a sätestatud erand, mis on seotud teatavate piirkondade või sektorite arenguga.

([45]) Euroopa Kohtu 28. aprilli 1993. aasta otsus kohtuasjas C-364/90: Itaalia *vs.* komisjon, C-364/90, ECLI:EU:C:1993:157, punkt 20.

([46]) Nõukogu 26. juuni 1969. aasta määrus (EMÜ) nr 1191/69 raudtee-, maantee- ja siseveetranspordis osutatavate avalike teenuste kontseptsioonist tulenevaid kohustusi puudutavate liikmesriikidepoolsete meetmete kohta, EÜT L 156, 28.6.1969, lk 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2007. aasta määrus (EÜ) nr 1370/2007, mis käsitleb avaliku reisijateveoteenuse osutamist raudteel ja maanteel ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 1191/69 ja (EMÜ) nr 1107/70 (ELT L 315, 3.12.2007, lk 1).

([47]) Vt Euroopa Kohtu 12. oktoobri 1978. aasta otsus kohtuasjas 156/77: komisjon *vs.* Belgia, ECLI:EU:C:1978:180, punkt 10.

(206) Peale selle hindas komisjon, kas mõni kõnealustest meetmetest võib olla ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti b alusel siseturuga kokkusobiv vastavalt kriisieeskirjadele, mis on sätestatud teatises „Euroopa Liidu riigiabi meetmete ajutine raamistik praeguses finants- ja majanduskriisis rahastamisele juurdepääsu toetamiseks“ ([48]). Esiteks märgib komisjon, et hinnatava abi andmise eesmärk ei tundunud olevat toetada juurdepääsu rahastamisele finants- ja majanduskriisi tingimustes. Soome ei väida, et finants- ja majanduskriisi mõju tõttu ei õnnestunud HelB-l ligi meelitada investeeringuid. Igal juhul kohaldati ajutist raamistikku 17. detsembrist 2008 kuni 31. detsembrini 2011. Seda kohaldati vähese tähtsusega abi, garantiidena ja subsideeritud intressimäärana antava abi, keskkonnasäästlike toodete tootmiseks antava abi ning riskikapitalimeetmete suhtes. Kõnealustest laenudest anti ajutise raamistiku kohaldamisajal üksnes 2011. aasta allutatud laen. Alates 1. jaanuarist 2011 on ajutise raamistiku kohaldamisalast välja arvatud subsideeritud laenud raskustes olevatele äriühingutele. 2011. aasta allutatud laenu saamise ajal võis HelB-d pidada raskustes olevaks äriühinguks (vt põhjendus 153). Eespool kirjeldatut arvesse võttes leiab komisjon, et ajutine raamistik ei ole hinnatava abi suhtes kohaldatav.

(207) EL toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c kohaselt võib riigiabi lubada, kui see on antud teatud majandussektorite arengu soodustamiseks ja kui see ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega. Selle sätte kohaldamiseks kehtestas komisjon kriteeriumid, millest ta päästmis- ja ümberkorraldusabi hindamisel lähtub, päästmise ja ümberkorraldamise 1999. aasta suunistes ([49]) ning päästmise ja ümberkorraldamise 2004. aasta suunistes ([50]) (mis on kohaldatavad hinnatavate meetmete suhtes). Seepärast tuleb siseturuga kokkusobivuse hindamisel muu hulgas kindlaks teha, kas nendes suunistes sätestatud tingimused on täidetud. Võttes arvesse HKL Bussiliikenne, STA ja HelB finantsseisundit ning asjaomaste meetmete laadi (eesmärk tagada abisaaja majanduslik elujõulisus), peab komisjon asjakohaseks hinnata käesolevat abi kohaldatavate päästmis- ja ümberkorraldamissuuniste alusel.

(208) Nii päästmise ja ümberkorraldamise 1999. aasta kui ka 2004. aasta suuniste kohaselt on päästmis- ja ümberkorraldamisabikõlblikud vaid raskustes olevad äriühingud. Nagu on kirjeldatud põhjenduses 105 seoses 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laenuga, ei olnud HKL Bussiliikenne abi saamise ajal raskustes olev äriühing päästmise ja ümberkorraldamise 1999. aasta suuniste tähenduses. Samuti ei olnud HelB 2005. aasta allutatud laenu saamise ajal raskustes olev äriühing päästmise ja ümberkorraldamise 2004. aasta suuniste tähenduses, sest see oli äsja asutatud ja sel puudusid finantstulemused enne 2005. aastat. Päästmise ja ümberkorraldamise 2004. aasta suuniste punkti 12 kohaselt ei ole vastasutatud äriühing päästmis- või ümberkorraldamisabikõlblik isegi sel juhul, kui tema esialgne finantsseisund on ebakindel. See kehtib näiteks selliste juhtumite korral, kui uus äriühing tekib eelmise äriühingu likvideerimisel või võtab sellise äriühingu varad üle. Põhimõtteliselt loetakse äriühingut vastasutatuks esimese kolme aasta jooksul pärast tegevuse alustamist vastavas valdkonnas. Alles pärast seda on ta päästmis- või ümberkorraldamisabikõlblik järgmistel tingimustel: a) ta vastab raskustes oleva äriühingu mõistele päästmis- ja ümberkorraldamissuuniste alusel ning b) ta ei moodusta suurema kontserni osa, välja arvatud päästmis- ja ümberkorraldamissuunistes sätestatud tingimustel. Seega ei olnud HelB ajavahemikul 2005–2007, st oma kolme esimese tegevusaasta jooksul päästmis- ja ümberkorraldamisabikõlblik. 2011. ja 2012. aasta allutatud laenude korral vastas HelB raskustes oleva äriühingu mõistele päästmise ja ümberkorraldamise 2004. aasta suuniste punkti 10 alusel vähemalt 2009. aastast (vt põhjendus 153) ning oli sel perioodil päästmis- ja ümberkorraldamisabikõlblik.

(209) Teisalt märgib komisjon, et ühegi hinnatava meetme puhul ei ole täidetud päästmise ja ümberkorraldamise 1999. ja 2004. aasta suuniste jaotises 3.1 sätestatud tingimused päästmisabi andmiseks. Kui välja arvata 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laen, ei moodustunud asjaomased meetmed likviidsustoetusest laenugarantiide või laenudena. Eelkõige tuleb arvesse võtta, et allutatud laenud ei olnud standardsed pangalaenud, vaid kvaasikapitali investeerimisvahendid. Peale selle ei lõppenud ükski hinnatav meede mitte hiljem kui kuus kuud pärast esimese

([48]) Komisjoni teatis „Euroopa Liidu riigiabi meetmete ajutine raamistik praeguses finants- ja majanduskriisis rahastamisele juurdepääsu toetamiseks“ (ELT C 16, 22.1.2009, lk 1), mida muudeti 25. veebruaril 2009 (ELT C 83, 7.4.2009, lk 1), 28. oktoobril 2009 (ELT C 261, 31.10.2009, lk 2) ja 8. detsembril 2009 (ELT C 303, 15.12.2009, lk 6). Ajutine raamistik pidi algul kehtima 2010. aasta lõpuni, kuid selle kehtivust pikendati ning lõplikult kaotas see kehtivuse 31. detsembril 2011 (ELT C 6, 11.1.2011, lk 5).

([49]) Vt joonealune märkus 12.

([50]) Vt joonealune märkus 9.

väljamakse tegemist äriühingule ning need ei olnud põhjendatud tõsiste sotsiaalsete raskustega. Samuti ei võtnud Soome meetmete korral kohustust edastada komisjonile ümberkorralduskava või likvideerimiskava, nagu on nõutud päästmise ja ümberkorraldamise 2004. aasta suuniste punkti 25 alapunktis c ning päästmise ja ümberkorraldamise 1999. aasta suuniste punkti 23 alapunktis d.

(210) Komisjon märgib, et Soome ei teatanud talle ühestki asjaomasest meetmest ümberkorraldamisabina, nagu on määratletud päästmise ja ümberkorraldamise 1999. ja 2004. aasta suuniste jaotises 3.2. Nii päästmise ja ümberkorraldamise 1999. kui ka 2004. aasta suuniste kohaselt on ümberkorraldamisabi andmise tingimus ümberkorraldamiskava rakendamine, mille kinnitab komisjon iga abimeetme puhul eraldi. Soome ei esitanud ühtki ümberkorraldamiskava. Samuti ei suutnud ta tõendada, et täidetud on mõni nendest tingimustest, mille alusel võib kõnealust abi pidada siseturuga kokkusobivaks (pikaajalise elujõulisuse taastamine, kompensatsioonimeetmed, abisaaja panus jne). Seepärast järeldab komisjon, et abi ei vasta päästmise ja ümberkorraldamise 1999. ja 2004. aasta suunistes sätestatud tingimustele siseturuga kokkusobivuse kohta.

Järeldus riigiabi kokkusobivuse kohta siseturuga

(211) Kokkuvõttes järeldab komisjon, et põhjenduses 198 kirjeldatud riigiabi ei ole kokkusobiv siseturuga.

11. **MAJANDUSLIK JÄRJEPIDEVUS**

(212) Aluslepingu ja väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib komisjon juhul, kui ta leiab, et abi ei ole siseturuga kokkusobiv, otsustada, et asjaomane liikmesriik peab sellise abi andmise lõpetama või seda muutma ([51]). Samuti on kohus korduvalt sedastanud, et liikmesriigi kohustus lõpetada sellise abi andmine, mida komisjon peab siseturuga kokkusobimatuks, on kehtestatud selleks, et taastada varasem olukord.

(213) Sellega seoses on Euroopa Kohus leidnud, et kõnealune eesmärk on saavutatud, kui abisaaja on siseturuga kokkusobimatu abina saadud summad tagasi maksnud ja seega loobunud eelisest, mis tal turul konkurentide ees oli, ning on taastatud abi andmisele eelnenud olukord ([52]).

(214) Peale selle võib kohtupraktika ([53]) kohaselt tagasinõudekohustust laiendada uuele äriühingule, kellele asjaomane äriühing kandis üle või müüs osa oma varast, kui selle ülekandmise või müügi laad viib järelduseni, et nende kahe äriühingu vahel on majanduslik järjepidevus.

(215) Nagu on kirjeldatud põhjendustes 45–49, müüdi HelB äritegevus pärast ametliku menetluse algatamist erasektori bussiettevõtjale Viikin Linja Oy (KAGi kuuluv äriühing), millest sai seejärel Helsingin Bussiliikenne ehk uus HelB.

(216) Selleks et teha kindlaks, mis äriühingult tuleks tagasi nõuda HelB-le antud siseturuga kokkusobimatu abi, peab komisjon seega hindama, kas endise HelB (nüüdne Helsingin kaupungin Linja-autotoiminta Oy) ja uue HelB (KAGi kuuluv äriühing) vahel on majanduslik järjepidevus. Kui selgub, et kahe äriühingu vahel on majanduslik järjepidevus, tuleb abi tagasi nõuda uuelt HelB-lt (KAGi kuuluv äriühing), juhul kui see ei ole tagasi nõutud endiselt HelB-lt.

([51]) Vt Euroopa Kohtu 12. juuli 1973. aasta otsus kohtuasjas C-70/72: komisjon *vs.* Saksamaa, ECLI:EU:C:1973:87, punkt 13.
([52]) Vt Euroopa Kohtu 17. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-75/97, Belgia *vs.* komisjon, ECLI:EU:C:1999:311, punktid 64 ja 65.
([53]) Üldkohtu 28. märtsi 2012. aasta otsus kohtuasjas T-123/09: Ryanair *vs.* komisjon, ECLI:EU:C:2012:164, punkt 155.

(217) Multimediaga seotud kohtupraktika ([54]) ja komisjoni otsustuspraktika ([55]) kohaselt hinnatakse majandusliku järjepidevuse olemasolu abisaaja ja ettevõtja vahel, kellele abisaaja varad üle anti, teatavate näitajate põhjal. Arvesse võidakse võtta järgmisi tegureid: i) ülekandmise ese (varad ja kohustused, tööjõu säilitamine, varade kogum); ii) ülekandmise hind; iii) ülevõtva ja algse ettevõtja aktsionäride või omanike isik; iv) müügi aeg (pärast uurimise algatamist, pärast ametliku uurimismenetluse algatamist või pärast lõplikku otsust); v) tehingu majanduslik loogika ([56]).

(218) Võttes arvesse endise HelB äritegevuse müüki uuele HelB-le, analüüsib komisjon seega eespool loetletud kriteeriumide alusel, kas endise HelB (nüüdne Helsingin kaupungin Linja-autotoiminta Oy) ja tema äritegevuse omandanud uue HelB (KAGi kuuluv äriühing) vahel on majanduslik järjepidevus.

11.1. **Tehingu ulatus**

(219) Komisjon tuletab meelde, et majandusliku järjepidevuse vältimiseks peavad üleantavad varad ja muud äritegevuse elemendid moodustama vaid osa eelmisest äriühingust või selle tegevusest. Mida suurem on uuele üksusele üle antav äriühingu osa, seda suurem on tõenäosus, et üleantavate varadega seotud majandustegevuses saadakse jätkuvalt kasu siseturuga kokkusobimatust abist ([57]).

(220) Ehkki Soome väidab, et tegu oli varade müügiga, viitavad tehingu tingimused tegelikult sellele, et äriühing müüdi tegevuse jätkuvuse põhimõtte alusel. Nagu on osutatud põhjendustes 47–48, hõlmas tehing kõiki äritegevuseks vajalikke varasid (sh osamaksetena tasutav võlg HelB vastsoetatud bussipargi eest), kogu personali (918 töötajat), ([58]) kaubamärginime „Helsingin Bussiliikenne Oy“ ning kõiki lepinguid ja seotud kohustusi (sh transporditeenuste lepingud ja depoorajatiste allrendi lepingud, kuid välja arvatud 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laen ning 2005., 2011. ja 2012. aasta allutatud laenud).

(221) Peale selle on HelB ja Viikin Linja Oy vahel 14. detsembril 2015 sõlmitud müügilepingu artiklis 2.2 sõnaselgelt nenditud, et HelB äritegevus antakse kooskõlas selle lepinguga üle tegevuse jätkuvuse põhimõtte alusel, ning müügilepingu artiklis 2.3 on sätestatud, et tehing hõlmab kõiki HelB äritegevuse jätkamiseks vajalikke varasid, lepinguid ja kohustusi.

(222) Seega, mis puudutab tehingu ulatust, võttis uus HelB tegelikkuses üle endise HelB kogu majandustegevuse koos kõikide seotud varade, õiguste ja kohustustega. Seda silmas pidades uus HelB lihtsalt jätkab endise HelB majandustegevust põhimõtteliselt samas ulatuses kui enne tehingu toimumist.

(223) Peale selle märgib komisjon, et HelB äritegevuse müük ei hõlmanud HelB-le 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laenust ning 2005., 2011. ja 2012. aastal antud allutatud laenudest tulenenud täitmata kohustusi kogusummas ligikaudu 54 miljonit eurot (koos kogunenud intressiga) ([59]).

([54]) Euroopa Kohtu 8. mai 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-328/99 ja C-399/00: Itaalia ja SIM 2 Multimedia SpA *vs.* komisjon, ECLI:EU:C:2003:252.

([55]) Komisjoni 17. septembri 2008. aasta otsus riigiabi N 321/2008, N 322/2008 ja N 323/2008 kohta – Kreeka – Vente de certains actifs d'Olympic Airlines/Olympic Airways Services (ELT C 18, 23.1.2010, lk 9); komisjoni 12. novembri 2008. aasta otsus riigiabi N 510/2008 kohta – Itaalia – Alitalia varade müük (ELT C 46, 25.2.2009, lk 6); komisjoni 4. aprilli 2012. aasta otsus riigiabi SA.34547 kohta – Prantsusmaa – Reprise des actifs du groupe SERNAM dans le cadre de son redressement judiciaire (ELT C 305, 10.10.2012, lk 10).

([56]) Neid näitajaid kinnitas esimest korda Üldkohus oma 28. märtsi 2012. aasta otsuses kohtuasjas Ryanair *vs.* komisjon (Üldkohtu 28. märtsi 2012. aasta otsus kohtuasjas T-123/09: Ryanair *vs.* komisjon, ECLI:EU:T:2012:164, punkt 155), millega jäeti jõusse Alitalia otsus.

([57]) Komisjoni 15. oktoobri 2014. aasta otsus (EL) 2015/1826 riigiabi SA.33797 (2013/C) (ex 2013/NN) (ex 2011/CP) kohta, mida Slovakkia andis äriühingule NCHZ (ELT L 269, 15.10.2015, lk 71), põhjendus 149.

([58]) Selle asemel et töötajad koondada ja võtta nad uude HelB-sse tööle, kanti nende töölepingud müügidokumendi klausli 2.6 alusel uuele HelB-le üle.

([59]) 13. jaanuaril 2016 vabastas linn HelB kohustusest maksta tagasi 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laen ning 11. detsembril 2015, st mõni päev enne äritegevuse müüki, konverteeris linn allutatud laenud HelB kapitaliks.

(224) Peale selle tunnistas Soome sõnaselgelt, et endisel HelB-l ei olnud mingeid varasid peale tinghoiukontol olevate summade ja müügidokumendiga ettenähtud tulemuspõhise väljaostu mehhanismi (vt põhjendus 46) alusel potentsiaalselt saadavate summade ning et kui tagasinõutav summa oleks suurem kui tinghoiukontol olevad summad ja tulemuspõhise väljaostu mehhanismi alusel saadavad summad, oleks selle tagajärjeks tegelikkuses endise HelB maksejõuetusmenetlus.

(225) Komisjoni arvamuse kohaselt näitab asjaolu, et HelB kavatseti jätta „kapsliks" kohustustega kogusummas ligikaudu 54 miljonit eurot (mis on müügihinnast enam kui kaks korda suurem) ning ilma varadeta, millest neid kohustusi katta, selgelt seda, et Soome püüdis kõrvale hoiduda tagasinõudekohustusest, ning annab tunnistust endise HelB ja uue HelB majanduslikust järjepidevusest.

11.2. **Ülekandmise hind**

(226) Nagu on mainitud põhjenduses 45, müüdi HelB äritegevus pakkumismenetluseta, mis üldjoontes viitab sellele, et müügihind ei kajasta turuhinda.

(227) Soome ametiasutuste kohaselt võeti HelB äritegevuse müügi küsimuses ühendust mitme avalikke transporditeenuseid osutava ettevõtjaga nii Soomest kui ka mujalt ([60]) ning ainsa pakkumuse (summas 24 210 193 eurot) esitas erasektori bussiettevõtja Viikin Linja Oy (vt põhjendus 46).

(228) Üksnes õiguslikult mittesiduva investeerimismemorandumi edastamist müüja enda väljavalitud võimalikele ostjatele aga ei saa võrdsustada avaliku väljakuulutamisega algatatava pakkumismenetlusega. Kui sellise pakkumuste esitamise ettepaneku adressaadid valitakse mitteametlikul viisil, on suur tõenäosus, et välja jäävad võimalikud ostjad, kes oleks valmis maksma kõrgemat hinda. Peale selle tagab pakkumismenetlusel põhinev müügitehing protsessi objektiivsuse ja läbipaistvuse, mis võivad sellises menetluses, nagu korraldas Helsingi linn (subjektiivne turu kaardistamine), hõlpsasti ohtu sattuda.

(229) Soome ametiasutused väidavad samuti, et HelB äritegevuse müügi hind vastas turuhinnale, lähtudes *ex ante* hinnangust, ([61]) mille tegi linna tellimusel sõltumatu ekspert Inspira Oy. Inspira Oy kasutas kolme eri hindamismeetodit: i) diskonteeritud rahavoogude meetod, mille alusel oli HelB turuväärtus 11,6–17,6 miljonit eurot, ii) sarnaste tehingute väärtuskordajate meetod, mille alusel hinnati väärtuseks 22,1 miljonit eurot (lähtudes HelB EBITDA-st 2014. aastal) ([62]) või 23,2 miljonit eurot (lähtudes HelB EBITDA-st 2015. aastal), ([63]) ning iii) varade õiglase väärtuse meetod, mille alusel hinnati HelB äritegevuse väärtuseks 25,6 miljonit eurot.

(230) Samuti väidab Soome, et isegi kui mitte arvestada tinghoiukontol blokeeritud summat ja tulemuspõhise väljaostu mehhanismist tulenevat summat (vt põhjendus 46), oli müügihind hindamisvahemiku ülemises otsas.

(231) Komisjon vaatas hinnangu läbi ja leidis, et selles on puudusi, mis moonutavad HelB äritegevuse hinnangulist turuväärtust. Komisjon märgib, et Inspira Oy ise kirjeldab seda kui umbkaudset hinnangut eesmärgiga kindlaks määrata müügihinna tase.

(232) Esimese meetodi (diskonteeritud rahavood) korral kaalus hindaja kaht stsenaariumi. Esimeses stsenaariumis, mis põhines juhtkonna prognoosidel, võeti eelduseks stabiilne 2 % kasv ülejäänud perioodi jooksul, ning ettevõtte väärtuseks saadi 17,6 miljonit eurot. Teises stsenaariumis, mis põhines üksnes olemasolevatel lepingutel, võeti eelduseks, et pärast 2022. aastat ei teki äriühingul rahavooge, ning ettevõtte väärtuseks saadi 11,6 miljonit eurot.

(233) Komisjon leiab, et teise stsenaariumi aluseks olnud eeldus (st et pärast 2022. aastat ei teki äriühingul rahavooge) võis olla liialt pessimistlik. Kuna ostja ei oleks üle võtnud varustuse ostmiseks antud laenu ega allutatud laene (ligikaudu 54 miljonit eurot, k.a kogunenud intress), ei tohiks mõistlikult eeldades välistada teatavate positiivsete rahavoogude teket pikemaajalises perspektiivis. See ei piira käesolevas otsuses allutatud laenude kohta esitatud hinnangut, mis tehti eeldusel, et laenud jäävad HelB bilanssi. Sellest tulenevalt tekiksid investoril sel juhul rahavood alles pärast laenude tagasimaksmist.

([60]) Soome väidab, et HelB äritegevusega seotud investeerimismemorandum edastati üheksale äriühingule, sealhulgas kaebuse esitajatele.
([61]) Projekt Viima, 21. septembri 2015. aasta seletuskiri müügihinna kohta, mis esitati Soome 23. juunil 2016 edastatud vastuse lisana IX25.
([62]) 19,6 miljonit eurot, kui kasutada börsil noteeritud äriühingute väärtuskordajaid.
([63]) 20,6 miljonit eurot, kui kasutada börsil noteeritud äriühingute väärtuskordajaid.

(234) Peale selle märgib komisjon, et mõlemas stsenaariumis oli diskontomäärana kasutatud HelB kapitali kaalutud keskmine hind 7,3 %. Nagu hinnangust nähtub, määrati see määr kindlaks 5 %-lise mittelikviidsuse preemia lisamisega kapitali kaalutud keskmises hinnas sisalduvale omakapitali hinnale. Ehkki äriühingute väärtuse hindamisel kasutatakse tõepoolest mittelikviidsuse preemiat, ei selgitanud Soome, miks tuleks põhjendatuks pidada 5 % suurust preemiat. Soome tunnistas, et see määrati kindlaks täienisti omal äranägemisel ([64]). See võis hinnangulist turuväärtust veelgi moonutada.

(235) Mis puudutab teist meetodit (sarnaste tehingute väärtuskordajate meetod), kasutati väärtuse hindamise arvutustes HelB 2014. ja 2015. aasta EBITDA väärtust, võtmata arvesse fakti, et HelB oli müügis.

(236) Komisjon leiab, et äriühingu väärtuse hindamiseks oleks tulnud arvesse võtta HelB EBITDA oodatavat väärtust ja mitte varasemaid väärtusi. Kui arvesse oleks võetud esimese hindamismeetodi korral kasutatud oodatavat EBITDA väärtust, oleks äriühingu väärtus kõigi teiste tegurite samaks jäädes olnud 22,1–23,2 miljoni euro asemel ligikaudu 36 miljonit eurot.

(237) Kolmanda hindamismeetodi (varade õiglane väärtus) osas märgib komisjon, et 31. augustil 2015 oli busside (mis moodustasid ligikaudu 95 % HelB kogu põhivarast) raamatupidamislik väärtus ([65]) 42,6 miljonit eurot. Sellest 42,6 miljonist eurost moodustasid ligikaudu 32,7 miljonit eurot enne 2015. aastat ostetud bussid ja ligikaudu 9,9 miljonit eurot 2015. aastal ostetud uued Euro 6 normidele vastavad bussid. Samuti võeti väärtuse hindamisel arvesse 3,4 miljoni euro suurust lisasummat seoses bussidega, mis kavatseti osta 2015. aasta sügisel.

(238) Vanemate busside õiglase väärtuse arvutamiseks kohaldati nende raamatupidamisliku väärtuse (st pärast kulumi mahaarvamist) suhtes 50 %-list diskontotegurit. Kõnealune 50 %-line määr valiti meelevaldselt, lähtudes busside järelturu kehvast olukorrast Soomes ja asjaomaste busside vanusest (keskmiselt 7,3 aastat). Uute busside õiglase väärtuse (k.a bussid, mis kavatseti osta 2015. aasta sügisel) arvutamiseks kohaldati nende raamatupidamisliku väärtuse suhtes 30 %-list diskontotegurit.

(239) Komisjon leiab, et vähem kui aasta tagasi ostetud uute busside raamatupidamisliku väärtuse suhtes kohaldatud 30 %-line diskontotegur võib olla liiga kõrge, eriti seoses bussidega, mille ostmist alles kavandati. Komisjon leiab, et ka vanemate busside 50 %-line diskontotegur tundub liiga kõrge, võttes arvesse, et nende raamatupidamislik väärtus juba kajastab kulumit. Kui uute busside korral oleks kohaldatud diskontotegurit 10 % ja vanade busside korral 30 %, oleks äriühingu hinnanguline väärtus olnud 25,6 miljoni euro asemel ligikaudu 35 miljonit eurot.

(240) Peale selle oli müügitehingu dokumentidega ette nähtud, et endine HelB hüvitab uuele HelB-le täielikult võimalikud riigiabi tagasinõudmisest tulenevad nõuded (vt põhjendus 46). Majanduslikust vaatenurgast vähendab selline hüvitis ostja äririski, kujutades endast tegelikkuses kindlustust tingimuslike kohustuste vastu. Sel viisil annab see ostjale lisaeelise ning seega tuleb seda müügihinnas arvesse võtta. Inspira Oy hinnangus aga seda hüvitist müügihinna kindlaksmääramisel arvesse ei võetud.

(241) Põhjendustes 231–240 esitatud põhjustel järeldab komisjon, et Soome esitatud hinnang ei kajasta nõuetekohaselt HelB turuväärtust. Võttes arvesse seda ning ka asjaolu, et puudus avatud, läbipaistev, mittediskrimineeriv ja tingimusteta pakkumismenetlus, järeldab komisjon, et hind, millega ostja HelB äritegevuse ostis, ei kajasta nõuetekohaselt turuhinda.

11.3. **Ostjate isik**

(242) Komisjon märgib, et Helsingi linn müüs HelB äritegevuse erasektori bussiettevõtjale Viikin Linja Oy, mis ei ole linnaga mingil viisil seotud.

([64]) Soome 13. jaanuaril 2017 esitatud teave.
([65]) Soome 13. jaanuaril 2017 esitatud teave.

(243) Vastupidiste tõendite puudumisel järeldab komisjon seega, et äriühingule Viikin Linja Oy üle antud HelB äritegevuse algsete ja uute omanike vahel ei ole mingit seost.

11.4. **Tehingu ajastus**

(244) Komisjon märgib, et tehingut ei tohi läbi viia selleks, et vältida riigiabi tagasinõudmist, mis omakorda viiks komisjoni edasisest negatiivsest otsusest kõrvalehoidumiseni ([66]).

(245) HelB äritegevuse müügi protsess käivitati 2015. aasta aprillis, st peaaegu kohe pärast seda, kui komisjon algatas ametliku uurimismenetluse ja teavitas Soomet menetluse algatamise otsusest.

(246) Seega olid nii Soome riik kui ka Helsingi linn täielikult teadlikud võimalusest, et kõnealused meetmed võivad kujutada endast ebaseaduslikku ja siseturuga kokkusobimatut abi, mis tuleb tagasi nõuda.

(247) Peale selle tunnistati, et komisjoni uurimine selles riigiabi juhtumis oli üks müügi ajendeid, ([67]) ning juhuks, kui komisjon avaldab negatiivse otsuse ja tagasinõudekohustust laiendatakse uuele HelB-le, maksti teatav summa tagatisena tinghoiukontole.

(248) Seepärast leiab komisjon, et HelB äritegevuse müügi ajastust ja eespool kirjeldatud asjaolusid arvesse võttes on selge, et HelB äritegevuse müügiga püüti vältida komisjoni võimaliku negatiivse otsuse tagajärgi.

11.5. **Tehingu majanduslik loogika**

(249) Majandusliku loogika kriteeriumi hindamisel kontrollib komisjon, kas varade omandaja kasutab varasid samal viisil kui nende müüja või lisab need varad hoopis enda kaubandusstrateegiasse ja saavutab sellega koostoime, mis õigustab tema huvi kõnealuste varade omandamise vastu ([68]).

(250) Käesoleva juhtumi puhul omandas ostja kõik varad, mis olid vajalikud endise HelB äritegevuse jätkamiseks tegevuse jätkuvuse põhimõtte alusel, sealhulgas endise HelB kogu personali ning seotud õigused ja kohustused (v.a 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laen ning 2005., 2011. ja 2012. aasta allutatud laenud). Peale selle on müügilepingus sõnaselgelt sätestatud, et müük sooritatakse tegevuse jätkuvuse põhimõtte alusel.

(251) Nagu on osutatud põhjendustes 23 ja 25, olid Viikin Linja Oy ja Nobina AB konkurendid ning Viikin Linja Oy tegutses endise HelB-ga samal turul. Pärast endise HelB äritegevuse ostmist muutis Viikin Linja Oy ärinime HelB-ks ning temast sai uus HelB, mis kuulub Koiviston Auto kontserni. See näitab seda, et endise HelB äritegevust kavatseti uues HelB-s ilma oluliste muudatusteta jätkata, kasutades samadel marsruutidel sõitvaid ja isegi samades värvikombinatsioonides busse ([69]).

(252) Sellest tulenevalt leiab komisjon, et uus HelB lihtsalt jätkab endise HelB äritegevust ning kasutab endise HelB varasid samal viisil nagu endine HelB.

11.6. **Järeldus majandusliku järjepidevuse kohta endise HelB ja uue HelB vahel**

(253) Sellest tulenevalt järeldab komisjon, et ainus HelB äritegevuse müügiga kaasnenud muudatus on seotud juriidilise isikuga, mille juurde uus HelB kuulub. Endise HelB äritegevus müüdi pärast seda, kui komisjon algatas ametliku uurimismenetluse, kusjuures äritegevus müüdi tegevuse jätkuvuse põhimõtte alusel koos kõigi töötajate, varade ja lepingute üleandmisega uuele HelB-le. Peale selle jätkab uus HelB endise HelB äritegevust ning kasutab endise HelB varasid samal viisil nagu endine HelB.

([66]) Komisjoni 7. mai 2015. aasta otsus (EL) 2015/1587 riigiabi SA.35546 (2013/C) (ex 2012/NN) kohta, mida Portugal andis ettevõtjale Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A. (ELT L 250, 25.9.2015, lk 208), punkt 165; komisjoni 14. septembri 2005. aasta otsus 2011/97/EÜ riigiabimeetme C 11/04 (ex NN 4/03) kohta äriühingu – Olympic Airways – ümberkorraldamine ja erastamine (ELT L 45, 18.2.2011, lk 1), punktid 178–183.

([67]) Projekt Viima, 21. septembri 2015. aasta seletuskiri müügihinna kohta.

([68]) Komisjoni 15. oktoobri 2014. aasta otsus (EL) 2015/1826 riigiabi SA.33797 (2013/C) (ex 2013/NN) (ex 2011/CP) kohta, mida Slovakkia andis äriühingule NCHZ (ELT L 269, 15.10.2015, lk 71), põhjendus 163.

([69]) http://svenska.yle.fi/artikel/2015/10/21/helsingforsfullmaktige-godkande-forsaljning-av-bussbolag, viimati külastatud 12.10.2017.

(254) Samuti järeldab komisjon, et HelB müük korraldati eesmärgiga hoiduda kõrvale tagasinõudekohustusest, jättes 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laenu ning 2005., 2011. ja 2012. aasta allutatud laenud endise HelB „kapslisse“, millel puudusid nende laenude katmiseks piisavad varad.

(255) Viimaks tasub märkida, et HelB äritegevuse eest makstud hind ei kajasta nõuetekohaselt turuhinda, kuna müügi jaoks ei korraldatud pakkumismenetlust ning Soome esitatud hinnangus väärtuse kohta olid teatavad puudused. Isegi kui HelB müügihind vastas turuhinnale (mis nii ei olnud), ei oleks sellest asjaolust üksi piisanud majandusliku järjepidevuse välistamiseks, sest turuhind on vaid üks arvessevõetav tegur (vt põhjendus 217), samal ajal kui teised näitajad osutavad selgelt majanduslikule järjepidevusele endise HelB ja uue HelB vahel.

(256) Eespool kirjeldatut arvesse võttes on komisjon arvamusel, et endise HelB – mis tegutseb nüüd nime Helsingin kaupungin Linja-autotoiminta Oy all (vt põhjendus 47) – ja uue HelB vahel on majanduslik järjepidevus.

(257) Tulenevalt eespool öeldust on komisjon seisukohal, et eelis, mille Soome endisele HelB-le andis, kujutab endast ebaseaduslikku ja siseturuga kokkusobimatut riigiabi ning et selle endisele HelB-le antud siseturuga kokkusobimatu riigiabi tagasinõudekohustust tuleks laiendada äritegevuse uuele omanikule, st uuele HelB-le. Oma pideva kohalolekuga turul saab uus HelB tõepoolest jätkuvalt kasu endise HelB majandustegevuse jaoks antud riigiabist ja seega jätkab turu moonutamist.

12. **TAGASINÕUDMINE**

(258) Euroopa Liidu toimimise lepingu ja liidu kohtute väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib komisjon juhul, kui ta leiab, et abi ei ole siseturuga kokkusobiv, otsustada, et asjaomane liikmesriik peab sellise abi andmise lõpetama või seda muutma ([70]). Samuti on liidu kohtud korduvalt sedastanud, et liikmesriigi kohustus lõpetada sellise abi andmine, mida komisjon peab siseturuga kokkusobimatuks, on kehtestatud selleks, et taastada varasem olukord ([71]).

(259) Sellega seoses on liidu kohtud sedastanud, et see eesmärk on täidetud, kui abisaaja on ebaseadusliku abiga saadud summad tagasi maksnud, loobudes sel moel eelisest, mis tal siseturul konkurentide ees oli, ja on taastatud abi andmisele eelnenud olukord ([72]).

(260) Kooskõlas kohtupraktikaga on nõukogu määruse (EL) 2015/1589 ([73]) artikli 16 lõikes 1 sätestatud, et „[k]ui ebaseadusliku abi korral tehakse negatiivne otsus, nõuab komisjon, et kõnealune liikmesriik peab võtma kõik vajalikud meetmed, et abisaajalt abi tagasi saada […]“.

(261) Seega, võttes arvesse, et kõnealuste meetmete rakendamisel rikuti ELi toimimise lepingu artikli 108 lõiget 3 ning et need kujutavad endast ebaseaduslikku ja siseturuga kokkusobimatut abi, nõutakse see abi tagasi, et taastada enne abi väljamaksmist siseturul valitsenud olukord. Abi tuleb tagasi nõuda alates kuupäevast, mil abi anti abisaaja käsutusse, kuni tegeliku tagasimaksmiseni. Tagasinõutava abisumma pealt tuleb arvestada intressi kuni abi tegeliku tagasimaksmiseni.

12.1. **1. meede – 2002. aastal varustuse ostmiseks antud laen**

(262) Tagasinõutav abi võrdub järgmiste summade summaga:

1) a) tasumisele kuulunud intressi (arvutatakse turutingimustele vastava intressimäära alusel, st 12 kuu EURIBOR, millele lisandub 400 baaspunkti suurune riskimarginaal ajavahemikul 24. maist 2002 kuni 23. maini 2012 ning 1 000 baaspunkti suurune riskimarginaal ajavahemikul 24. maist 2012 kuni 13. jaanuarini 2016) ja b) tegelikult makstud intressi (arvutatakse tegeliku intressimäära alusel, st 12 kuu EURIBOR, millele lisandub 5 baaspunkti suurune riskimarginaal) vahe; ja

2) laenu põhisumma jääk summas 10,7 miljonit eurot, mis jäi tagasi maksmata.

([70]) Euroopa Kohtu 12. juuli 1973. aasta otsus kohtuasjas C-70/72: komisjon *vs.* Saksamaa, ECLI:EU:C:1973:87, punkt 13.
([71]) Euroopa Kohtu 21. märtsi 1990. aasta otsus kohtuasjas C-142/87: Belgia *vs.* komisjon, ECLI:EU:C:1990:125, punkt 66.
([72]) Vt Euroopa Kohtu 17. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-75/97, Belgia *vs.* komisjon, ECLI:EU:C:1999:311, punktid 64 ja 65.
([73]) Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrus (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (ELT L 248, 24.9.2015, lk 9).

(263) Selle arvutuskäigu alusel on abisumma 20 190 595 eurot (vt lisa). Abi andmise kuupäev on: 1. osa korral intressi maksmise tähtpäev, st iga ajavahemikku 2002–2015 jääva aasta 31. detsember ja 13. jaanuar 2016 (laenu lõppkuupäev); 2. osa korral laenu tagasinõudmisest loobumise kuupäev, st 13. jaanuar 2016.

12.2. **2. meede – 2005. aasta allutatud laen**

(264) Tagasinõutava abi summa võrdub järgmiste summade vahega:

1) tasumisele kuulunud intress, mis arvutatakse turutingimustele vastava intressimäära alusel, st a) stardilaenu korral 8,08 % ajavahemikus 1. jaanuarist 2005 kuni 11. detsembrini 2015 ja b) STA kohustuse korral 7,70 % ajavahemikus 18. aprillist 2006 kuni 11. detsembrini 2015; ja

2) tegelikult makstud intress, st 0.

(265) Selle arvutuskäigu alusel on abisumma 20 241 255 eurot (vt lisa). Abi andmise kuupäev on kuupäev, mil oleks kuulunud tasumisele intress, juhul kui laen oleks antud turutingimustel, st iga ajavahemikku 2005–2014 jääva aasta 31. detsember ja 11. detsember 2015 (päev, mil 2005. aasta allutatud laen konverteeriti HelB omakapitaliks).

12.3. **3. meede – 2011. aasta allutatud laen**

(266) Tagasinõutava abi summa võrdub laenu kogusummaga, st 5,8 miljonit eurot. Abi andmise kuupäev on laenu andmise kuupäev, st 31. jaanuar 2011.

12.4. **4. meede – 2012. aasta allutatud laen**

(267) Tagasinõutava abi summa võrdub laenu kogusummaga, st 8 miljonit eurot. Abi andmise kuupäev on laenu andmise kuupäev, st 23. mai 2012.

12.5. **Majanduslik järjepidevus**

(268) Võttes arvesse majanduslikku järjepidevust endise HelB (nüüdne Helsingin kaupungin Linja-autotoiminta Oy) ja uue HelB (täisnimi Helsingin Bussiliikenne Oy, varem Viikin Linja Oy) vahel, laiendatakse eespool punktides 12.1 kuni 12.4 osutatud kogu abisumma tagasimaksmise kohustust uuele HelB-le (täisnimi Helsingin Bussiliikenne Oy).

12.6. **Täieliku hüvitise klausel**

(269) Komisjon juhib tähelepanu asjaolule, et endise HelB müügilepingus ja tinghoiukonto lepingus kehtestatud sätteid, millega nähakse uuele HelB-le ette täielik hüvitis võimalike riigiabi tagasinõudmisest tulenevate nõuete korral (põhjendus 46), menetluse algatamise otsuses ei käsitletud ning seega komisjon neid käesolevas otsuses ei hinnanud. Sellegipoolest tuletab komisjon meelde, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võidakse selliseid klausleid iseenesest käsitada eraldiseisvate riigiabimeetmetena ning et sarnaste hüvitisklauslite rakendamist võidakse pidada ebaseadusliku ja kokkusobimatu riigiabi tagasinõudmisest kõrvalehoidumiseks.

(270) Seepärast rõhutab komisjon, et kui ükskõik millal pärast käesoleva otsuse avaldamist on neid täieliku hüvitisega seotud sätteid osaliselt või tervikuna rakendatud, võib komisjonil olla vaja uurida nii asjaolu, kas nende hüvitissätete rakendamine kujutab endast käesolevas otsuses ebaseaduslikuks ja kokkusobimatuks tunnistatud riigiabi tagasinõudmisest kõrvalehoidumist, kui ka seda, kas kõnealuseid klausleid saab iseenesest käsitada eraldiseisvate riigiabimeetmetena.

13. **JÄRELDUS**

(271) Komisjon on seisukohal, et Soome andis 1., 2., 3. ja 4. meetmega abi ebaseaduslikult, rikkudes ELi toimimise lepingu artikli 108 lõiget 3.

(272) Komisjon järeldab, et 1., 2., 3. ja 4. meetmega antud abi on siseturuga kokkusobimatu ning et see tuleb uuelt HelB-lt (täisnimi Helsingin Bussiliikenne Oy) koos intressidega tagasi nõuda,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Riigiabi kogusummas 54 231 850 eurot, mida Soome 1., 2., 3. ja 4. abimeetme raames äriühingule Helsingin Bussiliikenne Oy ebaseaduslikult ja ELi toimimise lepingu artikli 108 lõiget 3 rikkudes andis, on siseturuga kokkusobimatu.

Artikkel 2

1. Soome peab artiklis 1 osutatud abi abisaajalt tagasi nõudma.

2. Võttes arvesse majanduslikku järjepidevust endise HelB (nüüdne Helsingin kaupungin Linja-autotoiminta Oy) ja uue HelB (täisnimi Helsingin Bussiliikenne Oy, varem Viikin Linja Oy) vahel, laiendatakse abi tagasimaksmise kohustust uuele HelB-le (täisnimi Helsingin Bussiliikenne Oy).

3. Tagasinõutavatelt summadelt arvestatakse intressi alates kuupäevast, mil need anti abisaaja käsutusse, kuni nende tegeliku tagasimaksmiseni.

4. Intress arvutatakse liitintressina vastavalt määruse (EÜ) nr 794/2004 V peatükile ja määrusele (EÜ) nr 271/2008, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 794/2004.

Artikkel 3

1. Artiklis 1 osutatud abi nõutakse tagasi viivitamata ja tõhusalt.

2. Soome tagab käesoleva otsuse täitmise nelja kuu jooksul alates käesoleva otsuse teatavakstegemisest.

Artikkel 4

1. Soome esitab komisjonile kahe kuu jooksul alates käesoleva otsuse teatavakstegemisest järgmise teabe:

a) abisaajalt tagasinõutav kogusumma (põhisumma ja intressid);

b) käesoleva otsuse täitmiseks juba võetud ja kavandatud meetmete üksikasjalik kirjeldus;

c) dokumendid, mis tõendavad, et abisaajale on antud korraldus abi tagasi maksta.

2. Soome teavitab komisjoni käesoleva otsuse täitmiseks võetud meetmete rakendamisest, kuni artiklis 1 osutatud abi on täielikult tagasi makstud. Soome esitab komisjoni taotlusel viivitamata teabe käesoleva otsuse täitmiseks juba võetud ja kavandatud meetmete kohta. Ta esitab ka üksikasjalikud andmed abisaajalt juba tagasi saadud abisummade ja intresside kohta.

Artikkel 5

Käesolev otsus on adresseeritud Soome Vabariigile.

Komisjon võib avalikustada käesoleva otsuse kohaldamisel tagasinõutavad abisummad ja intressid, ilma et see piiraks nõukogu määruse (EL) 2015/1589 artikli 30 kohaldamist.

Brüssel, 28. juuni 2019

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Margrethe VESTAGER

LISA

Abisumma arvutuskäik 1. ja 2. meetme puhul

1. meede (2002. aastal varustuse ostmiseks antud laen)			
	Põhisumma jääk	Intressimäärade vahe	Abisumma
24.5.2002	13 000 000	3,95 %	136 933
31.8.2002	14 000 000	3,95 %	44 547
30.9.2002	14 500 000	3,95 %	143 188
31.12.2003	14 500 000	3,95 %	572 750
31.12.2004	14 500 000	3,95 %	572 750
31.12.2005	14 500 000	3,95 %	572 750
31.12.2006	14 500 000	3,95 %	572 750
31.12.2007	14 500 000	3,95 %	572 750
31.12.2008	14 300 000	3,95 %	564 850
31.12.2009	13 700 000	3,95 %	541 150
31.12.2010	13 100 000	3,95 %	517 450
31.12.2011	12 500 000	3,95 %	493 750
23.5.2012	11 900 000	3,95 %	185 409
24.5.2012	11 900 000	9.95 %	710 430
31.12.2013	11 300 000	9.95 %	1 124 350
31.12.2014	10 700 000	9.95 %	1 064 650
31.12.2015	10 700 000	9.95 %	1 064 650
13.1.2006	10 700 000	9.95 %	35 488
Intressiga seotud abi			9 490 595
Põhisumma tagasimaksmisest loobumisega seotud abi			10 700 000
Abi kogusumma			**20 190 595**

2. meede (2005. aasta allutatud laen)			
	Põhisumma jääk (koos kapitaliseeritud intressiga)	Intressimäärade vahe	Abisumma
i) Stardilaen			
31.12.2005	12 255 223,50	8,08 %	990 222
31.12.2006	13 245 445,56	8,08 %	1 070 232
31.12.2007	14 315 677,56	8,08 %	1 156 707
31.12.2008	15 472 384,31	8,08 %	1 250 169
31.12.2009	16 722 552,96	8,08 %	1 351 182
31.12.2010	18 073 735,24	8,08 %	1 460 358
31.12.2011	19 534 093,05	8,08 %	1 578 355

2. meede (2005. aasta allutatud laen)			
	Põhisumma jääk (koos kapitaliseeritud intressiga)	Intressimäärade vahe	Abisumma
31.12.2012	21 112 447,76	8,08 %	1 705 886
31.12.2013	22 818 333,54	8,08 %	1 843 721
31.12.2014	24 662 054,89	8,08 %	1 992 694
11.12.2015	26 654 748,93	8,08 %	2 034 054
Stardilaenu vahesumma			16 433 579
ii) STA kohustus			
18.4.2006	3 638 476,87	7,70 %	196 114
2007	3 834 590,77	7,70 %	295 263
2008	4 129 854,26	7,70 %	317 999
2009	4 447 853,04	7,70 %	342 485
2010	4 790 337,73	7,70 %	368 856
2011	5 159 193,73	7,70 %	397 258
2012	5 556 451,65	7,70 %	427 847
2013	5 984 298,42	7,70 %	460 791
2014	6 445 089,40	7,70 %	496 272
11.12.2015	6 941 361,29	7,70 %	504 791
STA kohustuse vahesumma			3 807 676
Abi kogusumma			**20 241 255**